

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND TALLINNAS
Avaliku õiguse instituut

Martin-Johannes Raude

ADVOKAATIDE JA ADVOKAADIÜHINGUTE REKLAAMIKEELU ÕIGUSPÄRASUS
SISERIIKLIKU JA EUROOPA LIIDU ÕIGUSE VALGUSES
Uurimistöö

Juhendajad: dots. Carri Ginter
lekt. Urmas Volens

Tallinn 2011

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. REKLAAMIPIIRANGUTE KUJUNEMINE JA ARENG	5
1.1 REKLAAMIPIIRANGU TEKKE PÕHJUSED JA EESMÄRK	5
1.2 REKLAAMIPIIRANGUTE ULATUSE MUUTUMINE.....	7
2. REKLAAMIKEELU KOOSKÕLA PÕHISEADUSEGA	12
2.1 ETTEVÕTLUS- JA VÄLJENDUSVABADUSE RIIVE.....	12
2.1.1 Ettevõtlusvabaduse kaitseala ja riive	12
2.1.2 Väljendusvabaduse kaitseala ja riive	13
2.2 ETTEVÕTLUS- JA VÄLJENDUSVABADUSE RIIVE PÕHISEADUSPÄRASUS	14
2.2.1 Formaalne põhiseaduspärasus	15
2.2.2 Materiaalne põhiseaduspärasus	17
2.2.2.1 Eesmärk	17
2.2.2.2 Proportsionaalsus	18
a) Sobivus	19
b) Vajalikkus	19
3. REKLAAMIKEELU KOOSKÕLA EUROOPA LIIDU ÕIGUSEGA.....	27
3.1 TEENUSTE DIREKTIIVI HARMONEERIMINE EESTIS.....	27
3.2 REKLAAMIKEELU PUUTUMUS JA VASTUOLU TEENUSTE DIREKTIIVI ARTIKLIGA 24.....	29
3.2.1 Advokaaditeenuse kuuluvus artikli 24 reguleerimisalasse	29
3.2.2 Reklaamikeelu vastuolu teenuste direktiivi artikliga 24.....	31
4. KOKKUVÕTE	35
RESUME.....	37
KASUTATUD MATERJALIDE LOETELU	39
Kasutatud kirjandus	39
Kasutatud normatiivmaterjalid	40
Kasutatud kohtulahendid	42
Muud kasutatud allikad.....	44
LISAD	48
Lisa 1. Rödl & Partner portaalis raamatupidaja.ee	48
Lisa 2. Advokaadibüroo Eipre & Partnerid ja advokaadibüroo Aivar Pilv otsingumootoris google.ee	49
Lisa 3. Advokaadibüroo Corri Fetman & Associates reklaam	50
Lisa 4. Advokaadibüroo Martin, Harding & Mazzotti LLP reklaam	51
Lisa 5. Vandeadvokaadi Allison B. Margolin reklaam	52

SISSEJUHATUS

Reklaamiseaduse¹ § 14 lg 1 sätestab keelu advokaatide ja advokaadiühingute reklaamile. Vastavalt § 2 lg 1 punktile 3 on reklaam mis tahes üldtjutaval kujul, tasu eest või tasuta, teenuse osutamise või kauba müügi suurendamise, ürituse edendamise või isiku käitumise avalikes huvides suunamise eesmärgil avalikustatud teave. § 14 lg 2 kohaselt ei loeta reklaamiks advokaadi nime, tegevusvaldkonna, senise tegevuse, akadeemiliste kraadide, tööaja, õigusteenuste hinnakirja, büroo aadressi ja sidevahendite numbrite avalikkusele teatavakstegemist.

Reklaamiseaduse § 30 lg 1 kohaselt teostavad paragrahvis 14 nimetatud nõuete järgimise üle järelevalvet advokatuuriseaduses sätestatud isikud. Vastavalt advokatuuriseaduse² § 3 punktile 2 on järelevalve advokatuuri liikmete kutsetegevuse ja kutse-eetika nõuete täitmise üle advokatuuri pädevuses. Advokatuuri kantsleri sõnul ei ole reklaamikeelu rikkumine probleem, mis viimase kolme aasta jooksul väärriks eraldi esiletõstmist.³ Tulenevalt advokatuuriseaduse § 19 lõikest 1 võib advokatuuri aukohus advokaadi ja advokaadibüroo tegevust sätestavate õigusaktide või kutse-eetika nõuete eiramise eest määrata advokatuuri liikmele distsiplinaarkaristuse. Aukohus viimase kolme aasta jooksul reklaamiseaduse § 14 rikkumise tõttu distsiplinaarkaristust määranud ei ole.⁴

Samas edastavad advokaadibürood teavet, mille eesmärk on selgelt enda ja oma tegevuse reklaamimine (nt Lisa 1 ja Lisa 2). Lisaks vahendavad advokaadiühendused õiguslast informatsiooni ja uudiseid viisil, mille eesmärk võib muuhulgas olla edastada reklaami reklaamiseaduse § 2 lg 1 p 3 tähenduses (nt seminarid,⁵ veebiseminarid,⁶ uudiskirjad,⁷

---

¹ Reklaamiseadus. – RT I 2008, 47, 261; RT I, 06.01.2011, 1.

² Advokatuuriseadus. – RT I 2001, 102, 676; RT I 2010, 2, 108.

³ Autori 11.01.2011 elektrooniline kirjavahetus Eesti Advokatuuri kantsleri Kristel Voltenbergiga. – Autori valduses.

⁴ Autori 11.-14.01.2011 elektrooniline kirjavahetus Eesti Advokatuuri juristi Reeli Tambekiga. – Autori valduses.

⁵ Nt advokaadibüroo Eversheds Ots & Co seminar 85 päeva euron. – Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.eversheds.ee/file.php?feID=de89e6e6495c0343b9c223cae7c88cb8> (19.03.2011).

⁶ Nt advokaadibüroo Tark Grunte Sutkiene 19.09.2010 webinar osa- ja aktsiakapitali eurodesse konverteerimisest. – Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.tarkgruntesutkiene.com/est/uudised/webinarid/osa-ja-aktsiakapitali-eurodesse-konverteerimine-september-2010/webinar-osa-ja-aktsiakapitali-eurodesse-konverteerimisest> (19.03.2011).

⁷ Nt advokaadibüroo SORAINEN november 2010 uudiskiri. – Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.sorainen.com/UserFiles/File/Publications/uudiskiri.Eesti-euro-november-2010.2010-11-08.html> (19.03.2011).

blogid⁸). Samuti on advokaatide reklaamikeeld ja selle võimalik kaotamine leidnud laialdast kajastamist meedias.⁹ Seega on reklaamiseaduse § 14 lõikes 1 sisalduva reklaamikeelu puutumus advokaatide ja advokaadiühingute tegevusega aktuaalne.

Eesti Vabariigi põhiseaduse¹⁰ § 31 tagab õiguse tegeleda ettevõtlusega ning § 45 õiguse levitada informatsiooni. Vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile 2006/123/EÜ¹¹ (edaspidi teenuste direktiiv) on liikmesriigid kohustatud kõrvaldama kõik täielikud keelud, mis on seotud reguleeritud kutsealade kaubanduslike teadaannetega. Kuna advokaatide kui reguleeritud kutseala esindajate võimalus äritegevuse elavdamise eesmärgil enda ja oma tegevuse kohta informatsiooni jagada on piiratud, võib reklaamiseaduse § 14 lõikes 1 sisalduv reklaamipiirang nimetatud põhiõigusi riivata ning olla puutumuses teenuste direktiiviga.

Käesoleva töö käigus analüüsitakse reklaamiseaduse § 14 lg 1 piirangu puutumust ja kooskõla ettevõtlus- ja väljendusvabadusega ning teenuste direktiiviga, kasutades selleks teleoloogilist, analüütilist ja võrdlevat meetodit. Eesmärgist lähtuvalt on uurimus jaotatud kolme osasse. Võimaldamaks uurimistöö edasistes osades hinnata reklaamipiirangu proportsionaalsust taotletava eesmärgi suhtes, sisaldab uurimuse esimene osa ülevaadet advokaatide reklaamikeelu kujunemisloost. Teises osas leiab käsitlemist reklaamiseaduse § 14 lõike 1 kuuluvus ettevõtlus- ja väljendusvabaduse kaitsealasse ning ettevõtlus- ja väljendusvabaduse riive ja selle põhiseaduspärasus. Uurimistöö kolmandas osas analüüsitakse teenuste direktiivi kohaldumist advokaaditeenuse suhtes ja kooskõla direktiivis sätestatud reguleeritud kutsealade kaubanduslike teadaannete keeldude kõrvaldamise kohustusega.

Töö koostamisel on kasutatud peamiselt asjakohast õiguskirjandust, Eesti, Saksamaa, Ameerika Ühendriikide, Euroopa Inimõiguste Kohtu ja Euroopa Kohtu kohtupraktikat ning õigusaktide seletuskirju. Uurimistöö lähtub hüpoteesist, et advokaatidele seatud reklaamialased piirangud ei ole proportsionaalsed nende seadmist tinginud eesmärkidega ning on seetõttu materiaalselt põhiseadusvastased ja vastuolus teenuste direktiiviga.

---

⁸ Nt advokaadibüroo Tamme Otsmann Ruus Vabamets aripaev.ee õigusblogi. – Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.ap3.ee/default.aspx?PublicationId=fb6e38e5-06dc-49e1-955e-54619889cca7&opinionauthor=375E55B4-E323-4B97-A8F4-3B391E77D65B&opiniontype=Blog> (19.03.2011).

⁹ Nt Advokaadid saavad õiguse enda reklaamimiseks. ERR Uudised, 18.08.2010. – Arvutivõrgus kättesaadav: <http://uudised.err.ee/index.php?06212522> (19.03.2011). Ümarlaud: advokaatide reklaamikeeld on Euroopa õigusruumis relikvt. Advokatuuri 19.08.2010 pressiteade. – Arvutivõrgus kättesaadav: <http://uuseesti.ee/33057> (19.03.2011). Advokaadid «mobiilireklaame» endale lubada ei saa. e24.ee, 27.08.2010. – Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.e24.ee/?id=304816> (19.03.2011). Advokaatide reklaamikeeldu ei kaotata. e24.ee, 30.08.2010. – Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.e24.ee/?id=305922> (19.03.2011).

¹⁰ Eesti Vabariigi põhiseadus. – RT 1992, 26, 349; RT I 2007, 33, 210.

¹¹ Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2006/123/EÜ, 12.12.2006. – ELT L 376, 27.12.2006, lk 36–68.

1. REKLAAMIPIIRANGUTE KUJUNEMINE JA ARENG

Ehkki advokatuuri ülesehituse ja tegevuse ning advokaadi staatuse ja teenuse osutamise seonduvat reguleeriva Eesti Vabariigi seaduse „Eesti Advokatuuri kohta“¹² võttis Ülemnõukogu vastu juba 10. detsembril 1991, reguleeriti advokaatide reklaamiga seonduvat seadusandlikul tasandil alles 21. märtsil 2001 vastu võetud advokatuuriseaduses. § 58 lg 1 sätestas keelu advokaatidel ja advokaadiühingutel ennast ja oma tegevust reklaamida. Lubatud oli anda vaid teavet büroo ja advokaadi nime, tegevusvaldkonna, tööaja, büroo aadressi ja sidevahendite numbrite kohta. Seaduse eelnõu seletuskirjas märgiti napolisõnaliselt, et advokaadi reklaami piirang on Euroopas üldtunnustatud ja see peab välistama advokaatide kõlvatu konkurentsi ja klientide meelitamise lubadustega, mis ei vasta tegelikkusele.¹³ 15. detsembril 2005 vastu võetud kohtute seaduse, advokatuuriseaduse ja teiste seaduste muutmise seadusega¹⁴ lisati reklaamiks mitteamatava informatsiooni hulka ka andmed advokaadi senise tegevuse ja akadeemiliste kraadide ning osutatavate õigusteenuste hinnakirja kohta. Eelnõu koostajad märkisid, et reklaamikeeld on olnud vabade elukutsete suhtes üks traditsioonilisi piiranguid, mis on võimaldanud vältida mõttetut reklaami ja säilitada advokaadi elukutse ühtne ja võrdne tase.¹⁵

Seadusandja on reklaamikeelu vajadust põhistades viidanud selle traditsioonilisele ja riikidevaheliselt üldtunnustatud olemusele. Seega, hindamaks uurimistöö edasistes osades reklaamiseaduse § 14 lg 1 proportsionaalsust, on vajalik käsitada reklaamikeelu tinginud eesmärgid ning nende saavutamiseks vajalike piirangute ulatust ja ulatuse muutumist.

1.1 REKLAAMIPIIRANGU TEKKE PÕHJUSED JA EESMÄRK

Reklaamimisest hoidumine on õigusteenuseid teistest pakutavatest teenustest eristanud läbi ajaloo.¹⁶ Professionaalsete õigusnõustajate reklaami halvaks panu ulatub keskaegsele

---

¹² Eesti Vabariigi seadus „Eesti Advokatuuri kohta“. – RT 1991, 45, 546; RT I 1994, 5, 50.

¹³ Advokatuuri seaduse eelnõu seletuskiri (463 SE I, Riigikogu IX koosseis), lk 14. – Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.riigikogu.ee/?op=emsplain&content_type=text/html&page=mgetdoc&itemid=003672866 (18.01.2011).

¹⁴ Kohtute seaduse, advokatuuriseaduse ja teiste seaduste muutmise seadus. – RT I 2005, 71, 549.

¹⁵ Kohtute seaduse, advokatuuriseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri (764 SE I, Riigikogu X koosseis), lk 23. – Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.riigikogu.ee/?op=emsplain&content_type=text/html&page=mgetdoc&itemid=053120006 (18.01.2011).

¹⁶ Mitchell, C. N. The Impact, Regulation and Efficacy of Lawyer Advertising. – Osgoode Hall Law Journal 20/1 (1982), p 119.

Inglismaale, kus advokaadid kujunesid peamiselt välja jõukate perekondade järeltulijatest, kelle hulgas peeti nõ klassisisest konkureerivat turundustegevust sobimatuks.¹⁷ Lisaks ei peetud reklaamimist ka ülemäära vajalikuks, sest võrreldes klientide arvuga oli juriste vähe.¹⁸ Kuna tavapärastel said Inglismaal väljaõppe ka Ameerika koloniaalajastu juristid,¹⁹ kandus vaikiv kokkulepe reklaamimisest hoidumise kohta edasi ka Ameerika Ühendriikidesse.

Eelmise sajandi vahetuseks oli arusaam lubatud turundustegevusest Ameerika Ühendriikides muutunud ning kutseala kaitse vajadus tingis reklaamikeelu sõnaselge kehtestamise. 1908. aastal vastu võetud eetikakoodeksis (*Canons of Professional Ethics*) mõistis Ameerika Ühendriikide advokatuur (*American Bar Association, ABA*) hukka kõik turundustegevuse vormid.²⁰ Eetikakoodeksi koostajate hinnangul oli juristi tõhusaim reklaam tema erialalise täpsuse ja võimekuse laialdane tundus, mis pidi olema tema iseloomu ja tegevuse, mitte pealesunnitud arvamuse tulem.²¹ Olukorras, kus suurem osa juriste tegutses peamiselt väikestes kogukondades kõikehõlmavat õigusabi andes,²² oli selline lähenemine ka mõistetav. Samas ei saa jätta tähelepanuta, et ABA-sse kuulus eetikakoodeksi vastuvõtmise ajal, s.o kolmkümmend aastat pärast selle asutamist, vähem kui kolm protsenti Ameerika Ühendriikide juristkonnast, kellest suurem osa olid suurkliente nõustavad äriõiguse spetsialistid.²³ Seetõttu ei mõjutanud reklaamikeeld niivõrd juba kandepinna saavutanud advokaadiühingute tegevust, kuivõrd piiras alustavate või väikeste büroode laienemisvõimalusi.²⁴

Kuid eelkäsitud kõrval usuti nii reklaamikeelu päritolumaal Inglismaal kui selle üle võtnud Ameerika Ühendriikides, et õiguse praktiseerimine peab eelkõige teenima avalikke huvisid.²⁵ Sellest on ka tingitud tänini säilinud arusaam, et reklaamiga seonduvate piirangute eesmärk on nii ametiala väärikuse kui avalikkuse kaitse.²⁶ Professionaalne õigusabi oli ja on kulukas ning

---

¹⁷ *Ibid.*

¹⁸ Brooks, M. Lawyer Advertising: Is There Really a Problem? – Loyola of Los Angeles Entertainment Law Journal 15/1 (1994), p 5.

¹⁹ *Ibid.*, p 6.

²⁰ Code of Ethics, Canon 27. – Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.americanbar.org/content/dam/aba/migrated/cpr/1908_code.authcheckdam.pdf (27.03.2011). Vt ka Olson, E. The Ethics of Attorney Advertising: the Effects of Different State Regulatory. – Georgetown Journal of Legal Ethics 18/3 (2005), p 1055.

²¹ *Ibid.*

²² Brosnahan, R. P., Andrews, L. B. Regulation of Lawyer Advertising: In the Public Interest? – Brooklyn Law Review 46/4 (1980), p 423.

²³ *Op. cit.* 18, p 9.

²⁴ *Ibid.*

²⁵ Callender, D. Attorney Advertising and the Use of Dramatization in Television Advertisements. – UCLA Entertainment Law Review 89/9 (2001), p 92.

²⁶ *Ibid.*

eeldatavalt selle saaja jaoks olulise tähtsusega. Õigusabi pakkuv advokaat peab reeglina tuvastama kliendi vajadused ning seejärel ka ise vastavaid lahendusi pakkuma.²⁷ Kuna õigusteenuste tarbijad ei pruugi osata pakutava teenuse vajalikku mahtu ja kvaliteeti hinnata, võib selle kohta edastatav informatsioon neid kergesti mõjutada.²⁸ Seetõttu on peetud oluliseks, et õigusteenuste pakkujatel puuduks võimalus avalikkust pakutava teenuse kvaliteedi ja tulemuse osas eksitada²⁹ ning tuluteenimise eesmärgil põhjendamatuid nõudeid initsieerida.³⁰

Eelnevast tulenevalt võib advokaatide reklaamipiirangu tekkeloos täheldada teatud advokatuurisisesest nõ ringkaitset. Samas tuleb mõõnda, et tänapäevani säilinud piirangute omaksvõetud eesmärk on esiteks kaitsta kutseala väärtushinnanguid, mainet ja kvaliteeti ning teiseks avalikke huvisid, eelkõige eksitava teabe ja perspektiivitutele õigusvaidlustele üleskutsumise eest.

1.2 REKLAAMIPIIRANGUTE ULATUSE MUUTUMINE

Advokaatide reklaamipiirang peab eelnevast nähtuvalt kaitsma nii kutseala mainet kui avalikke huvisid. Samas ei pruugi mis tahes informatsioon või reklaam eelmainitud eesmärkide saavutamist ohustada. Tõene ja objektiivne teave võib inimeste õiguslast teadlikkust suurendada ning õigusabi paremat kättesaadavust soodustada.³¹ Seda enam, et kogukonnad on alates advokaatidele reklaamipiirangute seadmisest suurenenud ja nende vahelised piirid hägustunud või üldse kadunud. Kuna õigus reguleerib inimestevahelistest suhetest üha valdavamat osa märgatavalt suurema detailsusega, on kvaliteetse õigusabi kättesaadavus muutunud ka varasemast olulisemaks.³² Lisaks võimaldab reklaam kliente turul esinevatest hinnavahedest teavitada³³ ning seeläbi tihenened konkurentsi olukorras ennast ja oma teenuseid efektiivsemalt turustada.³⁴

---

²⁷ Stephen, F. H., Love, J. H. Regulation of the Legal Profession. – Encyclopaedia of Law and Economics 3, p 989.

²⁸ European Commission, DG Competition, Report on Competition in Professional Services, p 9 section 24. – Arvutivõrgus kättesaadav: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2004:0083:FIN:EN:PDF> (06.04.2011).

²⁹ *Ibid*, p 13-14, section 44.

³⁰ *Op. cit.* 25, p 92.

³¹ Dobrowalski, L. Maintaining the Dignity of the Profession: An International Perspective on Legal Advertising and Solicitation. – Dickinson Journal of International Law 12/1994, p. 368.

³² *Op. cit.* 16, p 126.

³³ *Ibid*, p 130.

³⁴ *Op. cit.* 31, p 374.

Eelnevast tulenevalt on nii Ameerika Ühendriigid, Inglismaa kui mitmed teised reklaamipiirangu omaks võtnud Euroopa riigid traditsioonilisi advokaatide reklaamipiiranguid aegamööda leevendanud, jättes reeglina alles vaid teatud kitsendavad kriteeriumid.³⁵ Näiteks lubab Inglismaa ja Walesi advokatuuri eetikakoodeks mis tahes advokaadi tegevusega seonduvat reklaami, kui see on kooskõlas eetikakoodeksis sätestatuga, mh ei sisalda informatsiooni, mis on ebatõene või eksitav või kutseala mainet kahjustav.³⁶ Soome advokatuuri eetikakoodeks seab advokaatide turundustegevuse eelduseks edastatava informatsiooni tõesuse, kohasuse ja vastavuse advokatuuri väärtustele.³⁷ Läti advokatuuri eetikakoodeksi kohaselt ei tohi reklaam olla üleolev ning pakkuda teenuseid valdkonnas, milles advokaadil puudub selleks vajalik kvalifikatsioon.³⁸ Ka Belgia advokatuuri regulatsioon reklaami kohta võimaldab advokaatidel teatud erisustega (nt eksitav reklaam) ennast ja oma tegevust reklaamida.³⁹ Saksamaal peab reklaam sisaldama faktipõhist informatsiooni ega tohi olla suunatud konkreetsele juhtumile.⁴⁰ Seega on advokaatide reklaami reeglina lubatud ning erineb vaid avaliku ja kutseala kaitseks seatud piirangute sõnastus.

Ka Ameerika Ühendriikides võimaldavad ABA näidisreeglid advokaatidel oma teenuseid reklaamida, ent edastatav informatsioon ei tohi olla advokaadi või tema pakutavate teenuste osas väär või eksitav.⁴¹ Aktiivsema turundustegevuse tagajärjel on vaesema elanikkonna teadlikus õigusnõustamisest tõusnud ning teenuse hinnad langenud.⁴² Samas on leitud, et advokaatide reklaamikeelu peaaegu absoluutne kaotamine on tinginud reklaamide ülekülluse ning tuluteenimise eesmärgil toimuv agressiivne müügitegevus on juristide mainet avalikkuse

---

³⁵ Hill, L.L. *Publicity Rules of the Legal Profession within the United Kingdom*. – *Arizona Journal of International and Comparative Law* 20/2 (2003), p 338. Goebel, R.J. *Lawyers in the European Community: Progress Towards Community-wide Rights of Practice*. – *Fordham International Law Journal* 15/3 (1999), p 631 n 182.

³⁶ *Code of Conduct of the Bar of England and Wales*, articles 710.1 and 710.2. – Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.barstandardsboard.org.uk/assets/documents/Code%2016%20feb.pdf> (28.03.2011).

³⁷ *Code of Conduct for Lawyers*, article 10.2. – Arvutivõrgus inglisekeelsena kättesaadav: http://www.asianajaliitto.fi/files/1044/B_01_Code_of_conduct_for_lawyers_%2815.1.2009%29.pdf (28.03.2011).

³⁸ *Code of Ethics of Latvian Sworn advocates*, section 5. – Arvutivõrgus inglisekeelsena kättesaadav: <http://www.advokatura.lv/?open=eng&it=etika&lang=eng> (28.03.2011).

³⁹ *Regulations on advertising*, articles 1-7. – Autori valduses.

⁴⁰ *The Federal Lawyers' Act*, § 43b. – Arvutivõrgus inglisekeelsena kättesaadav: http://www.brak.de/seiten/pdf/Berufsregeln/brao_engl.pdf (28.03.2011).

Rules of Professional Practice, §6. – Arvutivõrgus inglisekeelsena kättesaadav: http://www.brak.de/seiten/pdf/Berufsregeln/BORA_1.3.2010_englisch.pdf (28.03.2011).

⁴¹ *Model Rules of Professional Conduct*, rules 7.1-7.2. – Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.americanbar.org/groups/professional_responsibility/publications/model_rules_of_professional_conduct/model_rules_of_professional_conduct_table_of_contents.html (28.03.2011).

⁴² Cebula, R.J. *Does Lawyer Advertising Adversely Influence the Image of Lawyers in the United States? An Alternative Perspective and New Empirical Evidence*. – *Journal of Legal Studies* 27/2 (1998), p 504-505.

silmis langetanud.⁴³ Ka ABA on möönnud, et ülemäärane reklaamimine kahjustab kutseala kuvandit.⁴⁴ Ameerika Ühendriikides kasutatavate reklaamide taustal on selline arusaam ka mõistetav. Eesti kontekstis oleks tõenäoliselt nii mõnelgi Ameerika Ühendriikides kasutusesoleval provokatiivse sisuga reklaamil kutseala mainet kahjustav mõju (vt nt Lisa 3, Lisa 4, Lisa 5).

Ligi kolm aastakümnet tagasi hakati professionaalsete õigusnõustajate kutsereegleid ühtlustama ja liberaliseerima ka riikideüleselt. Direktiivi 77/249/EMÜ õigusteenuse osutamise vabaduse tulemuslikuma elluviimise kohta⁴⁵ ning direktiivi 89/48/EMÜ vähemalt kolmeaastase kutseõppe läbimisel antavate kõrgharidusdiplomide tunnustamise üldsüsteemi kohta⁴⁶ vastuvõtmine ajendas liikmesriike professionaalsete õigusnõustajate kutsereegleid üle vaatama.⁴⁷ Nimetatud direktiivid kaitsesid küll senisest enam teistes liikmesriikides õigusteenuste osutamise vabadust, kuid pakutavate teenuste kohta kaubanduslike teadaannete edastamist siiski ei reguleerinud. Seetõttu märgiti ka 1977. aastal õigusteenuste direktiivi kohaldamise hõlbustamiseks Euroopa Liidu Advokatuuride ja Õigusliitude Nõukogu (CCBE) poolt vastu võetud Perugia deklaratsioonis, et avaliku huvi ja kutseala kõrgete standardite kaitseks on õigusnõustajate isiklik reklaam sõltuvalt liikmesriikide vastava regulatsiooni ulatuses keelatud.⁴⁸ CCBE kinnitas analoogset seisukohta ka 1988. aasta eetikakoodeksis, märkides, et advokaat võib ennast reklaamida vaid liikmesriigi kutseala reeglites ettenähtud juhul, määral ja viisil.⁴⁹

Kuid seoses elektroonilise kaubanduse direktiivi 2000/31/EÜ⁵⁰ vastuvõtmisega 2000. aasta suvel vaadati CCBE eetikakoodeksi isiklikku reklaami puuduvad sätted ümber. Eetikakoodeksi muutmiseks moodustatud komitee mõonis küll, et elektroonilise kaubanduse direktiiviga seonduvalt eetikakoodeksit oluliselt muutma ei pea, kuid tunnistas, et 1988. aastast kehtinud artikli 2.6 sõnastus ei peegeldanud 1998. aastal enam advokaatide

---

⁴³ Mullin, C. Regulating Legal Advertising on the Internet: Blogs, Google & Super Lawyers. – Georgetown Journal of Legal Ethics 20/3 (2007), p 835.

⁴⁴ Cebula, R. J. Historical And Economic Perspectives On Lawyer Advertising And Lawyer Image. – Georgia State University Law Review 15/2 (1998), p 316.

⁴⁵ Nõukogu direktiiv 77/249/EMÜ, 22.03.1977. – ELT L 78/17, 26.3.1977, lk 52-53.

⁴⁶ Nõukogu direktiiv 89/48/EMÜ, 21.12.1988. – ELT L 19/16, 24.1.198, lk 337-344.

⁴⁷ *Op. cit.* 35, p 323.

⁴⁸ Declaration of Perugia on the Principles of Professional Conduct of the Bars and Law Societies of the European Community, pt. VII (1977). – Arvutivõrgus kättesaadav:

http://www.ccbe.org/fileadmin/user_upload/NTCdocument/perugia_enpdf1_1182334218.pdf (06.04.2011).

⁴⁹ *Op. cit.* 35, p 331.

⁵⁰ Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2000/31/EÜ, 08.06.2000. – ELT L 178/1, 17.7.2000, lk 399-414.

reklaamile kohaldatavat tegelikku regulatsiooni.⁵¹ Seetõttu jõustus 2002. aasta lõpus CCBE eetikakoodeksi senikehtiv sõnastus, mille kohaselt võivad advokaadid, juhul kui avaldatav informatsioon on õige ja järgib konfidentsiaalsuse kohustust ning teisi advokaadikutse põhväärtusi, ennast ja oma tegevust reklaamida.⁵² Eetikakoodeks sätestas selgelt, et olulised vastuväited isiklikule reklaamile piiriüleses praktikas puuduvad, ent möönis samas, et isiklikku reklaami reguleerivad reeglid võivad liikmesriigiti oluliselt erineda.⁵³ Kuna eetikakoodeksi tõlgendamisel tuli seetõttu lähtuda liikmesriigi vastavast regulatsioonis fikseeritud keeldudest ja kitsendustest, jäi selle mõju siiski pigem deklaratiivseks.⁵⁴

2002. aastal Euroopa Komisjoni tellimusel läbi viidud uuringust vabade elukutsete, sh juristide regulatsiooni majandusliku mõju kohta nähtus, et ehkki absoluutne reklaamikeeld kehtis vaid Kreekas, Iirimaa ja Portugalis, olid mõningaid piiranguid õigusnõustajate reklaamile seadnud kõik uuritud riigid (st ka Austria, Belgia, Taani, Soome, Prantsusmaa, Saksamaa, Kreeka, Itaalia, Iirimaa, Luksemburg, Holland, Portugal, Hispaania, Ühendkuningriigid).⁵⁵ Uuringu tulemusi esitledes ütles konkurentsivolinik Mario Monti, et ka avalikku huvi kaitsmisel tuleb vältida ebaproportsionaalselt piiravat ning asutamise- ja teenuse osutamise vabadust kitsendavat regulatsiooni.⁵⁶ Komisjon rõhutas, et kuna turule sisenemisel on teenuste reklaamimine hädavajalik, võivad liikmesriikides rakendatavad erineva iseloomuga piirangud reguleeritud kutsealade teenusepakkujate piiriülest turundustegevust raskendada.⁵⁷

2004. aasta veebruaris avaldatud Euroopa Komisjoni vabade elukutsete konkurentsi raportis nenditi, et kuna tõepärane ja objektiivne reklaam võimaldab tarbijatel teha teadvustatavaid

---

⁵¹ Report to the Presidency of CCBE Concerning Revision of Certain Articles in CCBE's Code of Conduct, 06.09.2000. – Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.hadjimichalis.gr/keimena/deontologiaccbe/15_4_01.doc (20.03.2011).

⁵² Eetikakoodeks Euroopa advokaatidele, – Vastu võetud 28.10.1988, muudetud 28.11.1998, 06.12.2002, 19.05.2006. – Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.ccbe.eu/fileadmin/user_upload/NTCdocument/Euroopa_tuumphimte11_1284706415.pdf (06.04.2011).

⁵³ Selgitav memorandum CCBE eetikakoodeksile. – Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.ccbe.eu/fileadmin/user_upload/NTCdocument/Euroopa_tuumphimte11_1284706415.pdf (06.04.2011).

⁵⁴ *Ibid.*

⁵⁵ Paterson, I., Fink, M., Ogas, A. Economic impact of regulation in the field of liberal professions in different Member States, Institute for Advanced Studies, study for the European Commission, Part 1. P 49. – Arvutivõrgus kättesaadav: http://ec.europa.eu/competition/sectors/professional_services/studies/prof_services_ihs_part_1.pdf (06.04.2011).

⁵⁶ Monti, M. Competition in Professional Services, New Light and New Challenges. 21.03.2003 kõne. Arvutivõrgus kättesaadav: http://ec.europa.eu/competition/speeches/text/sp2003_070_en.pdf (06.04.2011).

⁵⁷ Report from the Commission to the Council and the European Parliament on the State of the Internal Market for Services, COM(2002) 441, p 27. – Arvutivõrgus kättesaadav: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2002:0441:FIN:EN:PDF> (06.04.2011).

valikuid, võivad reklaamipiirangud muuhulgas kahandada teenusepakkujate vahelist konkurentsi.⁵⁸ Ka erialakirjanduses on tunnistatud, et ebaühtlased juristide reklaamireeglid Euroopas mõjuvad praktiseerimisele negatiivselt ning vähendavad avalikkuse ligipääsu vajalikule informatsioonile.⁵⁹ Niisiis rõhutas konkurentsivolinik Kroes 2005. aasta lõpus, et ehkki teatud regulatsioon on kliendi ja kutseala kaitseks tarvilik, tuleb igakordselt hinnata, mil määral reguleeritud kutsealade piirangud avalikke huvisid teenivad ja on objektiivselt põhjendatud.⁶⁰ Kroes leidis, et reklaamimine võimaldab klientidel teadvustatumalt erinevate teenuste vahel valida ning raske on näha õigustatust selle täielikule keelustamisele.⁶¹

Eelnevast nähtub, et riikide praktikas on leitud, et reklaamipiirangute seadmist tinginud eesmärged on võimalik saavutada ka vähempiirava regulatsiooniga, kui see oli reklaamipiirangute tekkeajal. Siiski on säilinud teatud ühised piiravad kriteeriumid, mis peaksid nimetatud eesmärkide saavutamisele kaasa aitama.

---

⁵⁸ European Commission Communication – Report on Competition in Professional Services, p 13 paragraph 43. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2004:0083:FIN:EN:PDF> (06.04.2011).

⁵⁹ Hill, L.L. Lawyer Publicity in the European Union: Bans are Removed but Barriers Remain. - George Washington Journal of International Law and Economics 29 (1995), p. 383.

⁶⁰ Kroes, N. Better Regulation of Professional Services. Kõne Suurbritannia eesistumise seminaril Brüsselis 21.11.2005. – Arvutivõrgus kättesaadav: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/05/711&format=PDF&aged=1&language=EN&guiLanguage=en> (02.04.2011).

⁶¹ *Ibid.*

2. REKLAAMIKEELU KOOSKÕLA PÕHISEADUSEGA

2.1 ETTEVÕTLUS- JA VÄLJENDUSVABADUSE RIIVE

Hindamaks advokaatide reklaamikeelu põhiseadusepärast alapeatükis 2.2, on esmalt vaja tuvastada, milliste põhiõiguste kaitseala võib see riivata. Põhiõigused kui subjektiivsed õigused tulenevad põhiõigusnormidest, mille koosseis koosneb kahest elemendist: põhiõiguse kaitsealast ja selle riivest.⁶² Jättes välistamata, et reklaamiseaduse § 14 lg 1 võib riivata ka teisi põhiõigusi, on käesolevas uurimistöös peatunud põhjalikumalt põhiseaduse §-s 31 sätestatud ettevõtlusvabaduse ja §-s 45 sisalduva väljendusvabaduse võimaliku riive analüüsimisel, kuna esialgsel hinnangul on nimetatud põhiõiguste riive kõige intensiivsem.

2.1.1 Ettevõtlusvabaduse kaitseala ja riive

Vastavalt põhiseaduse §-le 31 on Eesti kodanikel õigus tegeleda ettevõtlusega ning kui seadus ei sätesta teisiti, on see õigus võrdselt Eesti kodanikega ka Eestis viibivatel välisriikide kodanikel ja kodakondsusega isikutel. Advokatuuriseaduse § 23 lg 1 p 2 järgi võib advokatuuri liikmeks võtta isiku, kelle elukoht on Eestis või kes on Eesti või Euroopa Liidu liikmesriigi kodanik. Seega on ettevõtlusvabadus kõigi ja igaihe õigus, mis põhiseaduse § 9 lg 2 kohaselt laieneb ka juriidilistele isikutele.

Üldise reaaldefiniitsiooni kohaselt on ettevõtlus igasugune majandustegevus, mille eesmärgiks on tulu saamine kauba tootmise ja teenuse osutamise teel.⁶³ Kirjeldavalt defineeritakse ettevõtlust kui kasumit taotlevate ettevõtete asutamist, käigus hoidmist, arendamist ja laiendamist.⁶⁴ Ettevõtluse mõistet on eesti õiguskirjanduses käsitatud lisaks kui iseseisvat elatise teenimise viisi ning tööandjate huvisid kaitsvat põhiõigust.⁶⁵ Ettevõtlusvabaduse esemelist kaitseala esmakordselt piiritledes märkis Riigikohus, et ettevõtlus on tegevus, mille eesmärgiks üldjuhul on tulu saamine kauba tootmise, müümise, teenuste osutamise, vara

---

⁶² Truuväli, E.-J. jt (koost.). Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. Teine, täiendatud väljaanne. Tallinn: Juura 2008, lk 86 kamm 5.2.

⁶³ U. Mereste. Majandusleksikon I. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastuse AS 2003, lk 178.

⁶⁴ *Ibid.*

⁶⁵ Eesti Vabariigi Põhiseaduse Ekspertiisikomisjoni lõpparuanne. (Põhiseaduse 2. peatükk). – Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.just.ee/10725> (18.01.2011).

realiseerimise jne kaudu, kusjuures ettevõtlusvabaduse esemeline kaitseala hõlmab kõiki tegevusalasid ja elukutseid, mille puhul isik pakub enda nimel kaupu või teenuseid.⁶⁶

Eelnevast tulevalt kuulub advokaaditeenus ettevõtlusvabaduse kaitsealasse, kui selle eesmärk on tulu saamine, muuhulgas kui advokaaditeenuse näol on tegemist tegevusala või elukutsega, mille puhul isik pakub enda nimel teenuseid. Advokatuuriseaduse §-st 53 nähtub, et advokaadiühingu või füüsilisest isikust ettevõtjana tegutseva vandeadvokaadi ainuke tegevusala võib olla õigusteenuse osutamine. § 40 lg 1 järgi on õigusteenuse osutamine kutsetegevusena õigusnõustamine, isiku esindamine või kaitsmine kohtus, kohtueelses menetluses või mujal ning isikule dokumendi koostamine ja tema huvides muu õigustoimingu tegemine. Advokatuuriseaduse § 49 lg 1 ja 2 ja § 60 lg 1 koosmõjust tuleneb, et õigusteenus on advokaadibüroo pidaja ettevõtlus, mis on eelduslikult tasuline. Kuna kehtiv seadus ei võimalda advokaaditasude piirmäära seada,⁶⁷ kujunevad nad vaba turumajanduse tingimustes.

Seega tuleneb asjaolu, et advokaadi poolt õigusteenuse osutamine on ettevõtlus nii advokatuuriseaduse sõnastusest kui õigusteenuse osutamise sisulisest tõlgendamisest. Seetõttu kuulub advokaaditeenuse osutamine ettevõtlusvabaduse kaitsealasse.

Riigikohus on leidnud korduvalt, et ettevõtlusvabaduse kaitseala on riivatud, kui vabadust mõjutatakse avaliku võimu poolt ebasoodsalt,⁶⁸ kusjuures ettevõtlusvabadust riivab iga abinõu, mis mõnda ettevõtlusega seotud tegevust, omadust või seisundit takistab, kahjustab või kõrvaldab.⁶⁹ Reklaamiseaduse § 14 lg 1 keelab advokaadil ja advokaadiühingul teatud mõõndustega õigusteenuse osutamise kohta teavet anda. Selline piirang mõjutab õigusteenuse osutamist negatiivselt, sest takistab mis tahes turundustegevust. Seisukohta, et ettevõtlusvabaduse piiranguks võib olla ka reklaami keeld või piiramine, on kinnitatud ka põhiseaduse kommentaarides.⁷⁰ Seega riivab reklaamiseaduse § 14 lõikes 1 sisalduv keeld advokaatide ja advokaadiühingute ettevõtlusvabadust.

2.1.2 Väljendusvabaduse kaitseala ja riive

Põhiseaduse § 45 kohaselt on igaühel õigus vabalt levitada ideid, arvamusi, veendumusi ja muud informatsiooni sõnas, trükis, pildis või muul viisil. Väljendusvabaduse kaitse on ette

⁶⁶ RKPJKo 28.04.2000, 3-4-1-6-00 (p 10).

⁶⁷ Advokatuuriseadus § 60 lg 3: Advokatuur ei või määrata advokaaditasu piirmäärasid.

⁶⁸ RKPJKo 06.03.2000, 3-4-1-1-02 (p 12); 12.06.2002 3-4-1-6-02 (p 9).

⁶⁹ RKPJKo 28.04.2000, 3-4-1-6-00 (p 11).

⁷⁰ *Op. cit.* 62, lk 377 komm 19.

nähtud ka Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (EIÕK) artiklis 10, mille kohaselt on igaühel õigus sõnavabadusele, kätkehes endas muuhulgas õigust levitada teavet ja mõtteid ilma võimude sekkumiseta ja sõltumata riigipiiridest. Põhiseadus ja EIÕK vastavad sätted on küll sõnastatud erinevalt, kuid langevad reguleerimisobjektilt ja mahult üsnagi kokku.⁷¹

Väljendusvabadus on üks kesksemaid vabadusõigusi, mida tuleb sisustada Euroopa kultuuri- ja õigusruumis tunnustatud demokraatia arusaamade ja praktika valguses.⁷² Euroopa Inimõiguste Kohus on asjas *Casado Coca v Spain*⁷³ leidnud, et kuna artikli 10 kaitsealas olev informatsioon ei ole sisu või vormi poolest piiratud, hõlmab see ka kaubanduslikku eneseväljendust, sh reklaami.⁷⁴ Kaubandusliku eneseväljenduse kuuluvust väljendusvabaduse kaitsealasse on näiteks kinnitanud ka Ameerika Ühendriikide Ülemkohus, Kanada Ülemkohus ja teatud ulatuses ka Saksamaa Liitvabariigi Konstitutsioonikohus.⁷⁵ Seega, tõlgendades väljendusvabadust Euroopa kultuuri- ja õigusruumis tunnustatud demokraatia arusaamade ja praktika valguses, kuulub kaubanduslik eneseväljendus, sh reklaamimine põhiseaduse § 45 kaitsealasse.⁷⁶

Väljendusvabadus seab võimudele üldise kohustuse selle kasutamisse mitte sekkuda.⁷⁷ Olles jõudnud seisukohale, et reklaam kuulub põhiseaduse § 45 kaitsealasse, on kohane järeldada, et reklaamiseaduse § 14 lõikes 1 sisalduv reklaamikeeld riivab advokaatide ja advokaadiühingute väljendusvabadust.

2.2 ETTEVÕTLUS- JA VÄLJENDUSVABADUSE RIIVE PÕHISEADUSPÄRASUS

Nii ettevõtlusvabadus kui väljendusvabadus on vabadusõigused, mis esitavad võimudele üldise kohustuse nende kasutamisse mitte sekkuda.⁷⁸ Kuid ei ettevõtlus- ega väljendusvabadus ei ole siiski absoluutsed vabadused. Põhiõiguse kaitseala riive põhiseadusele vastavuse tuvastamine taandub üldjuhul kaitseala riivava seaduse

---

⁷¹ *Ibid.*, lk 374 komm 14.

⁷² *Ibid.*, lk 369 komm 4.

⁷³ EIK 24.02.1994 otsus asjas *Casado Coca v Spain*.

⁷⁴ *Ibid.*, p 35.

⁷⁵ Saaremäel, K. Kas kaubanduslik sõnavabadus väärrib põhiseaduslikku kaitset? – *Juridica* 2002/9, lk 593.

⁷⁶ Sama on kinnitanud ka Pärnamägi, I., Aavik, K., Kalbus, A. Eesti majandustegevuse seadustiku üldosa seadus (MTSÜS). Võrdlev analüüs ja kontseptsioon, lk 174. – Arvutivõrgus kättesaadav:

<http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=50051/MTS%DCS+v%F5rdlev+anal%FC%FCs> (06.04.2011).

⁷⁷ *Op. cit.* 62, lk 372 komm 4.

⁷⁸ *Ibid.*, lk 372 komm 9, lk 321 komm 6.

põhiseadusele vastavuse kontrollile.⁷⁹ Üldjuhul on riive põhiseadusega kooskõlas siis, kui see on formaalselt ja materiaalselt põhiseaduspärane.⁸⁰

2.2.1 Formaalne põhiseaduspärasus

Põhiõiguste piiramise formaalne põhiseaduspärasus eeldab esiteks põhiseaduses sätestatud pädevus-, menetlus- ja vorminõuete järgimist, teiseks põhiseaduse § 13 lõikest 2 tuleneva õigusselguse tagamist ning kolmandaks põhiseaduse § 3 lg 1 esimesest lausest tulenevast üldisest seadusereservatsioonist kinnipidamist.⁸¹ Käesoleval juhul on reklaamipiirangud kehtestatud Riigikogu poolt ettenähtud menetluskorra järgi vastu võetud seadusega, mis on avaldatud Riigi Teatajas. Seepärast pädevus-, menetlus- ja vorminõuetel ning seadusereservatsioonil pikemalt ei peatu. Küll tuleb põhjalikumalt analüüsida reklaamiseaduse § 14 lõikes 1 sisalduva regulatsiooni vastavust õigusselguse põhimõttele.

Õigusselguse põhimõtte kohaselt peavad õigusnormid olema piisavalt selged ja arusaadavad, et üksikisikul oleks võimalik avaliku võimu organi käitumist teatava tõenäosusega ette näha ja oma käitumist reguleerida.⁸² Euroopa Inimõiguste Kohus on leidnud, et normi saab pidada „seaduseks“ üksnes siis, kui see on formuleeritud piisava täpsusega, võimaldamaks kodanikul oma käitumist reguleerida: ta peab saama – kui tarvis, siis asjakohase nõustamise abiga – asjaolusid arvestades mõistlikul määral ette näha tagajärgi, mille teatud tegevus võib kaasa tuua.⁸³

Eelnevalt on leidnud kinnitust, et reklaamiseaduse § 14 lg 1 riivab nii ettevõtlus- kui väljendusvabadust. Riigikohus on kinnitanud, et õigusselguse aste ei ole kõikide normide puhul sama ning normid, mis võimaldavad isiku õigusi piirata, peavad olema selgemad ja täpsemad.⁸⁴ Reklaamiseaduse § 14 lg 1 kohaselt on advokaadil ja advokaadiühingul keelatud end ja oma tegevust reklaamida. Reklaamiseaduse § 2 lg 1 p 3 järgi on reklaam teave, mis on avalikustatud mis tahes üldtjutaval kujul, tasu eest või tasuta, teenuse osutamise või kauba müügi suurendamise, ürituse edendamise või isiku käitumise avalikes huvides suunamise eesmärgil. Seega on reklaam § 14 lg 1 tähenduses advokaaditeenuse osutamise eesmärgil üldtjutaval kujul avalikustatud teave. Seadusandja on sätestanud loetelu objektidest, mida

⁷⁹ *Op.cit.* 62, lk 91-92 komm 9.

⁸⁰ Riigikohtu praktikas selgesõnaliselt alates 06.06.2002 otsusest 3-4-1-1-02 (p 14).

⁸¹ *Op.cit.* 62, lk 92 komm 9.1.1.

⁸² RKPJKo 28.10.2002, 3-4-1-5-02 (p 31).

⁸³ EIK 26.04.1979 otsus asjas Sunday Times vs Ühendkuningriik (p 49).

⁸⁴ RKPJKo 15.12.2005, 3-4-1-16-05 (p 21).

sellise teabe hulka ei arvata, sh advokaadi nimi, tegevusvaldkond, tööaeg, büroo aadress, sidevahendid, advokaadi senine tegevus ja akadeemilised kraadid ning osutatavate õigusteenuste hinnakiri.⁸⁵ Eelnevast nähtuvalt on reklaamikeelu koosseisulised tunnused piiritletud väga üldiselt.

Küsimus reklaamipiirangu määratlemisest on tõusetunud ka praktikas. Näiteks on võimaliku reklaamikeelu rikkumise asjas selgitanud advokaadiühing advokatuuri juhatusele, et advokatuurisiseselt on seonduvalt reklaamikeeluga toimunud mitmeid diskussioone, mille käigus on jõutud üldistele järeldustele, et seaduses sätestatud reklaamikeeld ei ole selgelt piiritletud ega üheselt arusaadav.⁸⁶ Kõnealuses asjas väitis büroopidaja, et reklaamikeelu täpsete piiride osas puudub selgus ja tegelikku praktikat arvestades on välja kujunenud olukord, kus ei ole võimalik reklaamikeeluga seotud küsimuses selgelt orienteeruda ega objektiivselt hinnata, milline tegevus on reklaamikeeluga kooskõlas ning milline võib ületada lubatud piiri.⁸⁷ Ka käesoleva töö sissejuhatavast osast nähtuvalt on reklaamikeelu piiride kompamine tavapärane.

Riigikohus on märkinud, et isiku õigusi piiravat normi ei saa pidada õigusselgeks, kui keskmiste võimetega isikud sellest aru ei saa.⁸⁸ Samas on Euroopa Inimõiguste Kohus leidnud, et õigusnormidest tulenevad tagajärjed ei pea „olema absoluutse kindlusega ettenähtavad: kogemus näitab, et see on saavutamatu. Kuigi kindlus on väga soovitatav, võib sellega kaasneda ülemäärane jäikus, ent õigus peab suutma muutuvate oludega kaasa minna. Seetõttu on vältimatu, et paljud seadused on sõnastatud, kasutades termineid, mis on suuremal või vähemal määral ähmased ning mille tõlgendamine ja kohaldamine on praktika küsimus.“⁸⁹ Sarnaselt on ka Riigikohus nentunud, et normi õigusselguse hindamisel tuleb muuhulgas lähtuda nende adressaatide ja rakendajate erialalisest ettevalmistamisest, millest sõltub normi võimalike ebaselguste ja rakendamiskeskuste ületamine.⁹⁰

Eelmainitu tõttu tuleb hinnata reklaamiseaduse § 14 lõikes 1 sisalduva keelu adressaatide ja rakendajate, s.o advokaatide erialalist ettevalmistust normi tõlgendamiseks. Advokaadid on omandanud õiguse õppesuunal vähemalt riiklikult tunnustatud magistriskraadi või sellele

---

⁸⁵ Reklaamiseadus § 14 lg 2.

⁸⁶ Eesti Advokatuuri juhatuse 16.11.2010 istungi protokoll nr. 23, p 6.

⁸⁷ *Ibid.*

⁸⁸ RKPJKo 20.03.2006, 3-4-1-33-05 (p 22).

⁸⁹ *Op. cit.* 83.

⁹⁰ RKPJKo 19.09.2009, 3-4-1-17-08 (p 27).

vastava kvalifikatsiooni⁹¹ ning sooritanud erialateadmiste kontrolli hõlmava advokaadieksami.⁹² Advokaatide kutsetegevus on õigusteenuse osutamine. Seega tuleb advokaatide erialalist ettevalmistust reklaamikeelu koosseisuliste tunnuste üldisest piiritletusest tingitud ähmasuse ületamisel pidada piisavaks. Keelu adressaatide tegevus lubatava käitumise piiride otsinguil ei muuda keeldu kehtestavat sätet õigusselgusetuks.⁹³

Seetõttu ei saa pidada advokaatide reklaamikeeldu sätestavat normi nii ebaselgeks, et lugeda see sel põhjusel vastuolus olevaks põhiseaduse § 13 lõikest 2 tuleneva õigusselguse põhimõttega.

2.2.2 Materiaalne põhiseaduspärasus

2.2.2.1 Eesmärk

Materiaalse põhiseadusele vastavuse osas on Riigikohus leidnud, et esmalt tuleb välja selgitada legitiimne eesmärk, mille saavutamiseks asjaomaseid põhiõiguseid riivatakse.⁹⁴

Põhiseaduse § 31 teine lause lubab kehtestada ettevõtlusvabadusele piiranguid, millest johtuvalt on ettevõtlusvabaduse näol tegemist lihtsa seadusereservatsiooniga õigusega, mida võib riivata igal põhjusel, mis pole põhiseadusega otseselt keelatud. Riigikohtu selgituse kohaselt annab põhiseaduse § 31 teine lause seadusandjale suure vabaduse reguleerida ettevõtlusvabaduse kasutamise tingimusi ja seada sellele piiranguid, kusjuures ettevõtlusvabaduse piiramiseks piisab igast mõistlikust põhjusest, mis johtub avalikust huvist või teiste isikute õiguste ja vabaduste kaitse vajadusest, on kaalukas ja enesestmõistetavalt õiguspärane.⁹⁵

Põhiseaduse § 45 teise lause järgi võib väljendusvabadust piirata avaliku korra, kõlbluse, teiste inimeste õiguste ja vabaduste, tervise, au ning hea nime kaitseks. Seega on tegemist kvalifitseeritud seadusereservatsiooniga põhivabadusega, mida on lubatud riivata vaid seadusereservatsioonis ettenähtud põhjustel.

---

⁹¹ Advokatuuriseadus § 23 lg 1 p 3, Kohtute seadus § 47 lg 1 p 1.

⁹² Advokatuuriseadus § 22 lg 2, §31 lg 1.

⁹³ RKÜK 01.07.2010, 3-4-1-33-09 (p 49).

⁹⁴ Nt RKPJKo 10.05.2002, 3-4-1-3-02 (p 15).

⁹⁵ RKPJKo 10.05.2002, 3-4-1-3-02 (p 14).

Advokaatide reklaami piiranguid on 21. märtsil 2001 vastu võetud advokatuuriseaduse eelnõu, 15. detsembril 2005 vastu võetud kohtute seaduse eelnõu ja 12. märtsil 2008 vastu võetud reklaamiseaduse eelnõu seletuskirjade koostajad põhjendatud vajadusega välistada kõlvatu konkurents ja klientide meelitamine lubadustega, mis ei vasta tegelikkusele,⁹⁶ vältida mõttetut reklaami ja säilitada advokaadi elukutse ühtne ja võrdne tase⁹⁷ ning asjaoluga, et konkurentsieelise loomine oma ametitegevuse reklaamimise abil ei ole advokaatidel põhjendatud ega eetiline.⁹⁸ Reklaamiseaduse välja töötanud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium on täiendavalt selgitanud, et reklaami keeld on mõeldud tagama kutseala eetikat, sealhulgas konfidentsiaalsusekohustust ning teisi kutseala põhiväärtusi.⁹⁹

Niisiis on Eestis põhistatud reklaamikeeldu valdavalt uurimistöös esimeses osas käsitletud riikidevaheliselt tunnustatud asjaoludega: kutseala kvaliteeditaseme ja maine ning avalikkuse kaitse. Seega on seadusandja eesmärk olnud keelata reklaam, mis kahjustab advokaatide kutse-eetikat, kutsub üles perspektiivitutele õigusvaidluste pidamisele ning eksitab avalikkust pakutava õigusteenuse võimaliku resultaadi osas.

Puudub põhjus kahelda, et nimetatute näol on tegemist õiguspäraste ja ka kaalukate eesmärkidega ning neil eesmärkidel on lihtsa seadusereservatsiooniga ettevõtlusvabaduse piiramine lubatav. Samuti mahuvad nimetatud eesmärgid mõistete „kõlblus“ ja „teiste inimeste õigused ja vabadused“ alla ning seetõttu on neil eesmärkidel põhjendatud ka kvalifitseeritud seadusereservatsiooniga väljendusvabaduse piiramine. Kuna on võimalik tuvastada, millisel põhjusel on ettevõtlus- ja väljendusvabadusse sekkunud, ei ole selline sekkumine põhiseadusega vastuolus *per se* ning saab kaaluda sekkumise vajalikkust ning seda, kas on moonutatud õiguse olemust.¹⁰⁰

2.2.2.2 Proportsionaalsus

Materiaalse põhiseadusele vastavuse teise osa moodustab riive proportsionaalsus.¹⁰¹ Põhiseaduse § 11 kohaselt peavad õiguste ja vabaduste piirangud olema demokraatlikus

---

⁹⁶ *Op. cit.* 13.

⁹⁷ *Op. cit.* 15.

⁹⁸ Reklaamiseaduse eelnõu seletuskiri (135 SE III, Riigikogu XI koosseis), lk 12.

⁹⁹ Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi asekancleri Merike Saksa 11.01.2011 vastus selgitustaotlusele nr 1.15-5/11-00011/022. – Autori valduses.

¹⁰⁰ RKPJKo 10.05.2002, 3-4-1-3-02 (p 15, p 18).

¹⁰¹ *Op.cit.* 62, lk 92 komm 9.1.2.

ühiskonnas vajalikud ega tohi moonutada piiratavate õiguste ja vabaduste olemust. Mõõdupärasuse tähtsusele on Riigikohus esmakordselt viidanud 1997. aastal.¹⁰² Täpsemalt on proportsionaalsuse põhimõtte leidnud järgneva seletuse: „Proportsionaalsuse põhimõtte tuleneb Põhiseaduse § 11 2. lausest, mille kohaselt õiguste ja vabaduste piirangud peavad olema demokraatlikus ühiskonnas vajalikud. Proportsionaalsuse põhimõttele vastavust kontrollib kolleegium järjestikuliselt kolmel astmel - kõigepealt abinõu sobivust, siis vajalikkust ja vajadusel ka proportsionaalsust kitsamas tähenduses e. mõõdukust. [...] Sobiv on abinõu, mis soodustab eesmärgi saavutamist. Vaieldamatult eaproportsionaalne on sobivuse mõttes abinõu, mis ühelgi juhul ei soodusta eesmärgi saavutamist. Sobivuse nõude sisuks on kaitsta isikut avaliku võimu tarbetu sekkumise eest. Abinõu on vajalik, kui eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne teise, kuid isikut vähem koormava abinõuga, mis on vähemalt sama efektiivne kui esimene. Arvestada tuleb ka seda, kuivõrd koormavad erinevad abinõud kolmandaid isikuid, samuti erinevusi riigi kulutustes. Abinõu mõõdukuse üle otsustamiseks tuleb kaaluda ühelt poolt põhiõigusse sekkumise ulatust ja intensiivsust, teiselt poolt aga eesmärgi tähtsust.“¹⁰³

a) Sobivus

Eelnevast nähtub, et sobivaks tuleb lugeda iga abinõu, mis soodustab taotletava eesmärgi saavutamist. Kui abinõuga taotletava eesmärgi kas või osaline saavutamine võimalik ei ole, pole ka tegemist sobiva abinõuga. Reklaamiseaduse § 14 lg 1 kaitseb kutseala mainet sobimatu ning avalikkust eksitava reklaami eest, sest keelab mitte ainult nimetatud eesmärke kahjustava, vaid mis tahes reklaami. Seega on advokaatide reklaamikeeld reklaamiseaduse § 14 lg 1 kujul sobiv.

b) Vajalikkus

Riigikohtu praktikast tulenevalt on abinõu vajalik, kui eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne teise sama efektiivse, kuid isikut vähem koormava abinõuga. Niisiis ei tohi põhiõiguste piirangud kahjustada seadusega kaitstud huvi või õigust rohkem, kui normi legitiimse eesmärgiga saab põhjendada.¹⁰⁴ Reklaamiseaduse § 14 lg 1 keelab reklaami eesmärgiga kaitsta advokaatide kutse-eetikat ja avalikkust perspektiivitutele õigusvaidlustele üleskutsumise ning õigusteenuuse võimaliku resultaadi osas eksitava reklaami eest.

¹⁰² RKPJKo 06.10.1997, 3-4-1-2-97.

¹⁰³ RKPJKo 06.03.2002, 3-4-1-1-02 (p. 15).

¹⁰⁴ RKPJKo 03.05.2001, 3-4-1-6-01 (p. 17).

Uurimistöös esimesest osast nähtuvalt on mitmed samadel põhjustel reklaamikeeldu rakendanud riigid absoluutse reklaamikeeldu asemel piiritletud reklaamipiirangu kitsendavate kriteeriumitega, sest mis tahes reklaam ei pruugi eelmainitud eesmärkide saavutamist ohustada. Riigikohus on kinnitanud, et kohtud võivad vaidluse lahendamisel vajaduse korral täiendavalt toetuda ka vastavas valdkonnas rahvusvaheliselt kehtivatele tavadele ja praktikale.¹⁰⁵ Sellest tulenevalt on esmalt kohane käsitleda Ameerika Ühendriikide Ülemkohtu 1977. aasta otsust, millega leiti, et 1908. aastal kehtestatud advokaatide reklaamikeeld ei ole kooskõlas kaubandusliku sõnavabadusega.¹⁰⁶ Mõõndes Eesti ja Ameerika Ühendriikide õiguskordade erinevust, sarnaneb Eesti advokaatide reklaamikeeldu sätestav regulatsioon suures osas 1908. aasta eetikakoodeksi vastavale regulatsioonile ning Eestis reklaamikeeldu põhjenduseks toodud asjaolud Ameerika Ühendriikide Ülemkohtu poolt ümberlükatud põhjustele.

Ameerika Ühendriikide põhiseaduse 1. parandus keelab isikute sõnavabaduse piiramise. 1908. aastal vastu võetud advokaatide eetikakoodeks mõistis hukka kõik turundustegevuse vormid, sh reklaami.¹⁰⁷ Ülemkohus arutas nimetatud asja raames reklaami, milles kaks advokaati pakkusid „väga mõistliku hinna eest“ loetletud õigusteenuseid. Sarnaselt uurimuse esimeses osas leitule, kinnitas kohus, et esimene põhiseaduse parandus kaitseb ka kaubanduslikku sõnavabadust.¹⁰⁸ Kohus märkis, et võimaldades teavitada avalikkust toodete-teenuste kättesaadavusest, iseloomust ja hindadest, etendab kaubanduslik sõnavabadus asendamatu rolli ning teenib seetõttu nii indiviidi kui ühiskonna huve.¹⁰⁹ Kohus selgitas, et reklaamikeeld pärineb Suurbritannia esimeste juristide arusaamast, mille kohaselt oli õigusteenusega kauplemine kohatu, sest õiguse praktiseerimine polnud niivõrd elatise teenimise viis kui võrd avaliku teenistuse võimalik väljund.¹¹⁰ Kohus küll tunnustas advokaatide võimalikku avalik-õiguslikku rolli, kuid nentis, et õiguse praktiseerimine on vähemalt teatud määral äriiline tegevus, mille puhul kliendid ei oota teenuste tasuta pakkumist.¹¹¹ Sellest tulenevalt on ülemkohtu seisukoht asjakohane ka reklaamipiirangu ettevõtlusvabaduse riive analüüsimise juures.

---

¹⁰⁵ RKTko 10.10.2007, 3-2-1-81-07 (p. 17).

¹⁰⁶ Ameerika Ühendriikide Ülemkohtu 27.06.1977 otsus Bates v. State Bar of Arizona, 433 US 350.

¹⁰⁷ *Op. cit.* 20.

¹⁰⁸ *Op. cit.* 106, p 363.

¹⁰⁹ *Ibid.*, p 364.

¹¹⁰ *Ibid.*, p 371.

¹¹¹ *Ibid.*, p 368-69.

Kohus ei nõustunud, et reklaamimine õõnestab advokaatide avalikku kuvandit, vaid leidis hoopis, et reklaami puudumine võib tingida advokaaditeenuse halva kättesaadavuse,¹¹² kuid mõõnis siiski, et ka reklaam ei paku advokaadi valimiseks ammendavat informatsiooni.¹¹³ Samuti ei nõustunud kohus Arizona advokatuuri seisukohaga, et kuna reklaamis ei ole võimalik peegeldada õigusteenuse individualiseeritud iseloomu, õigusteenuse tarbijal puudub kvalifikatsioon osutatava teenuse kvaliteedi hindamiseks ja advokaatide reklaam tõstaks esile kutseoskuste ebaolulisi asjaolusid, on mis tahes õigusteenuse reklaam oma olemuselt eksitav.¹¹⁴ Kohus leidis, et õigusteenused on küll vastavalt asjaoludele spetsiifilised, kuid seni kuni advokaat lubatud teenused teostab ei ole ka reklaam eksitav.¹¹⁵ Klient ei pruugi küll teada iga õigusvaidluse detaile, kuid oskab hinnata pakutava teenuse üldist vastavust reklaamis lubatule.¹¹⁶ Kohus kinnitas, et klientidele ei saa keelata teadvustatud otsuse tegemiseks vajaliku informatsiooni omandamist, sh piiratud määral, sest selle alternatiiv on mis tahes informatsiooni andmise keelamine.¹¹⁷

Samuti ei nõustunud kohus, et õigusteenuste reklaamimine ärgitab inimesi alusetule protsessimisele. Advokaadid saavad ja peavad ise teostama järelevalvet kutsereeglite rikkumise, sh põhjendamatutele nõuetele üleskutsumise üle. Põhjendatud nõuete osas mõõnis kohus, et reklaamimise tulemusena võib vaidluste hulk võib tõepoolest suurened, kuid leidis, et inimestel, kelle õigusi on kahjustatud, on lubamatu lasta õiguste õiguslike vahenditega kaitsmise asemel seepärast teadmatuse tõttu lihtsalt kannatada.¹¹⁸ Seega, toetudes ülemkohtu eeltoodud argumentatsioonile, ei ole ka reklaamiseaduse § 14 lõikes 1 sisalduva reklaamipiirangu ulatus kutseala kuvandi ning avalikkuse eksitava ja agiteeriva reklaami eest kaitsmise eesmärgil proportsionaalne.

Reklaamimise võimaliku õigusteenuste hinda tõstva mõju osas märkis kohus, et reklaamikeeld hoopis pärsib õigusteenuste hinnakonkurentsi, sest raskendab klientidel turul valitsevast hinnatasemest ja soodsamatest pakkujatest teada saada.¹¹⁹ Seetõttu märkis kohus, et vastupidiselt kardetule võib reklaami võimaldamine õigusteenuste hindade tõstmise asemel neid hoopis langetada.¹²⁰ (Ameerika Ühendriikides läbi viidud uuringud on reklaamipiirangu

---

¹¹² *Ibid.*, p 369-370.

¹¹³ *Ibid.*, p 374.

¹¹⁴ *Ibid.*, p 372.

¹¹⁵ *Ibid.*, p 372-373.

¹¹⁶ *Ibid.*, p 374.

¹¹⁷ *Ibid.*

¹¹⁸ *Ibid.*, p 376.

¹¹⁹ *Ibid.*, p 377.

¹²⁰ *Ibid.*

kaotamisest tulenevat hinnataseme langust ka kinnitanud.)¹²¹ Lisaks pööras kohus tähelepanu, et reklaamikeeld kinnistab olemasolevate büroode positsiooni ning reklaami lubamine võimaldaks praktiseerimist alustavatel advokaatidel hõlpsamini turule siseneda.¹²² Analoogselt ülemkohtu seisukohale ei saa eelnevast tulenevalt pidada kehtivat reklaamikeeldu proportsionaalseks seda sätestava eelnõu seletuskirjas esitatud eesmärgiga välistada kõlvatu konkurents.

Lisaks lükkas kohus ümber väited reklaamimise advokaaditeenuse kvaliteeti langetava mõju kohta. Kohus väitis, et reklaamimise piiramine ei ole kehva teenuse ärahoidmiseks tõhus viis – advokaat, kes on valmis kvaliteedis järeleandmisi tegema, teeb seda ka reklaamikeelu olemasolu korral.¹²³ Kohus ei pidanud täieliku reklaamikeelu piisavaks põhjenduseks ka väidet, et mis tahes muu variandi korral on selle järelevalve raskendatud.¹²⁴

Kinnitades, et advokaatide reklaamikeeld ei või olla täielik, möönis kohus, et reklaamipiirang kehtib väära, petliku ja eksitava reklaami osas, sest kaubanduslikust sõnavabadusest tulenevad õigused peavad tagama edastava informatsiooni täpsuse ja usaldusväärsuse.¹²⁵ Samuti nentis kohus, et kaubandusliku sõnavabadusega ei ole kaitstud individuaalne õigusvaidlusele ärgitamine.¹²⁶ Ameerika Ühendriikide Ülemkohus on ka hilisemas praktikas kinnitanud, et kaubanduslik sõnavabadus ei laiene olukordadele, kus advokaat kui veenmiskunstis vastava väljaõppe saanud professionaal kannatanut, hättasattunut või õigusvaldkonnas võhiklikku inimest näost näkku õigusvaidlusele ärgitab.¹²⁷ Kohus pööras nimetatud juhul tähelepanu asjaolule, et erinevalt pelgalt informatsiooni edastavast avalikust reklaamist võib vahetu kontakt avaldada otsest survet, mis piirab isiku võimalust langetada otsus otsese mõjutuseta ning alternatiivsetest võimalustest teadlikuna.¹²⁸

Kokkuvõtvalt on Ameerika Ühendriikide Ülemkohus selgitanud advokaatide reklaami piiramise tingimusi järgnevalt: kaubanduslikku sõnavabadust, mille sisu ei ole väära ega petlik ja on oma olemuselt õiguspärane, võib piirata vaid olulise riikliku huvi kaitsmise eesmärgil vahenditega, mis ei ole piiravamad kui kahjuliku tagajärje ärahoidmiseks mõistlikult

---

¹²¹ *Op. cit.* 42, p 504.

¹²² *Op. cit.* 106, p 378.

¹²³ *Ibid.*, p 378.

¹²⁴ *Ibid.*, p 379.

¹²⁵ *Ibid.*, p 383.

¹²⁶ *Ibid.*, p 384.

¹²⁷ Ameerika Ühendriikide Ülemkohtu 30.05.1978 otsus *Ohralik v. Ohio State Bar Association*, 436 U.S. 412, 465

¹²⁸ *Ibid.*

vastavad.¹²⁹ Olgu öeldud, käesoleval ajal on ABA näidisreeglite järgi lubatud reklaam, mis ei ole väär või eksitav ega toimu (teatud eranditega) läbi isikliku kontakti.¹³⁰

Õigusteenuste reklaami piirangu õiguspärasust väljendusvabaduse taustal on arutanud ka Euroopa Inimõiguste Kohus.¹³¹ Aastatel 1982 ja 1983 avaldas hispaania jurist mitmeid reklaame, mis sisaldasid tema nime, kvalifikatsiooni, aadressi ja telefoninumbrit. Hispaania õiguse kohaselt oli aga advokatuuri loata pakutava õigusteenuste kohta informatsiooni avaldamine keelatud. Määratud distsiplinaarkaristuse vaidlustamise ning kõigi siseriiklike õiguskaitsevahendite ammendumise järel jõudis asi Euroopa Inimõiguste Komisjoni ja seejärel ka Kohtu kätte.

Kohus kinnitas, et EIÕK artikliga 10 kaitstud väljendusvabadus hõlmab ka reklaami,¹³² mõõnis reklaamikeelu traditsioonilist olemust ning nõustus, et see teenib avalikkuse kaitsmise ja advokaatide maine säilitamise huve.¹³³ Väljendusvabaduse riive vajalikkuse osas nentis kohus, et konventsiooni liikmesriikidel on selle hindamisel eriti keerulistes asjades, sh reklaamis, teatud eelis.¹³⁴ Kohus leidis, et ehkki reklaamimine võimaldab inimestele teavet pakutavate toodete-teenuste kohta, võib see teatud tingimustel, sh väär või eksitava reklaami osas, piiratud olla.¹³⁵ Veel enam, teatud juhtudel võib teiste isikute õiguste kaitseks või tulenevalt konkreetse valdkonna eripärast piiratud olla ka objektiivne ja tõepärane reklaam.¹³⁶ Kuid seejuures peab mis tahes sellise piirangu kohaldamine konkreetse reklaami suhtes olema põhjalikult kaalutud.¹³⁷

Kohus pööras tähelepanu, et reguleeritud erialade reklaamiga seonduvad reeglid on liikmesriigiti erinevad¹³⁸ ning et enamikes riikides, sh asja arutamise ajaks ka Hispaanias, on neid reegleid tulenevalt ühiskonna muutumisest ja meedia tähtsuse tõusust ka leevendatud.¹³⁹ Kohtu hinnangul kinnitas reeglite suur erinevus Euroopa Nõukogu liikmesriigiti advokaatide reklaamiga seonduva temaatika keerukust ning leidis, et seetõttu on liikmesriikide

---

¹²⁹ Ameerika Ühendriikide Ülemkohtu 13.06.1988 otsus *Shapero v. Kentucky Bar Association*, 486 U.S. 466, 472.

¹³⁰ ABA Model Rules of Professional Conduct, rules 7.1-7.3. – Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.americanbar.org/groups/professional_responsibility/publications/model_rules_of_professional_conduct.html (02.04.2011).

¹³¹ *Op. cit.* 73.

¹³² *Ibid.*, p 35.

¹³³ *Ibid.*, p 46.

¹³⁴ *Ibid.*, p 50.

¹³⁵ *Ibid.*, p 51.

¹³⁶ *Ibid.*

¹³⁷ *Ibid.*

¹³⁸ *Ibid.*, p 54.

¹³⁹ *Ibid.*

advokatuurid ja kohtud erinevate asjassepuutuvate huvide omavahelise suhestumise hindamiseks pädevamad.¹⁴⁰ Eelnevast tulenevalt otsustas kohus seitsme häälega kahe vastu, et kui asjaomased institutsioonid on kaasuse asjaolusid arutanud, ei saanud ka nende hinnang kõnealusele juhtumile olla ebaproportsionaalne.¹⁴¹ Niisiis leidis kohus, et tal puudus pädevus hinnata advokaatide reklaamikeelu põhjendatust ja selle võimalikku vastuolu EIÕK artikliga 10. Samas andis kohus selgesti mõista, et mis tahes kaubandusliku eneseväljenduse riive peab olema konkreetse reklaami suhtes igakordselt kaalutud. Seega võib järeldada, et sõltumata liikmesriikide regulatsiooni erinevusest ei saa mis tahes reklaamikeeld olla ülemäära piirav, kuna sellisel juhul puuduks sekkumise vajalikkuse hindamiseks ruum. Olgu mainitud, et käesoleval ajal on Hispaanias advokaatide reklaam teatud piiravate kriteeriumitega lubatud.¹⁴²

Reklaamikeelu ulatust ja selle vajalikkust on käsitletud ka Saksamaa Liitvabariigi Konstitutsioonikohus. Vastavalt Saksamaa Liitvabariigi põhiseaduse art 12 lõikele 1 on igaühel õigus vabalt valida ametit või kutseala.¹⁴³ Konstitutsioonikohus on leidnud, et art 12 lg 1 kaitsealasse kuulub ka otsene kui kaudne kaubanduslik reklaam.¹⁴⁴ Ehkki juristidel on lubatud enda teenuseid reeglina reklaamida, peab reklaam pakkuma osutatava teenuse vormi ja sisu kohta objektiivset teavet ega tohi olla suunatud konkreetsele juhtumile.¹⁴⁵ Konstitutsioonikohus on leidnud, et reklaamikeelu eesmärk on tugevdada klientide usaldust ja välistada rahaliselt motiveeritud õigusvaidlustele üleskutsumist.¹⁴⁶

Hinnates, kas Saksa Liitvabariigi põhiseadus art 12 lg 1 kaitseb advokaadibüroo õigust esitada ennast erinevate kultuuriürituste toetajana, märkis kohus, et põhiseaduse art 12 mõttele ei vasta reklaamipiirangu sisustamine täieliku reklaamikeeluga.¹⁴⁷ Sponsorluse vastuolu reklaamipiirangu eesmärgiga vajab igal üksikjuhul eraldiseisvat hindamist.¹⁴⁸ Kuna nii büroo olemasolu kui toetamise fakt ei mõjuta klientide usaldust¹⁴⁹ ning on objektiivne, on see

---

¹⁴⁰ *Ibid.*, p 55.

¹⁴¹ *Ibid.*, p 56.

¹⁴² Real Decreto 658/2001, de 22 de junio, por el que se aprueba el Estatuto General de la Abogacía Española, artículo 25. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.cgae.es/portalCGAE/archivos/ficheros/1170419593151.pdf> (02.04.2011).

¹⁴³ Saksamaa Liitvabariigi Põhiseadus. Inglisekeelsena arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.btg-bestellservice.de/pdf/80201000.pdf> (02.04.2011).

¹⁴⁴ Nt Saksa Liitvabariigi Konstitutsioonikohtu 17.04.2000 otsus 1 BvR 721/99, p 9.

¹⁴⁵ *Op. cit.* 40.

¹⁴⁶ *Op. cit.* 144.

¹⁴⁷ *Ibid.*, p 13.

¹⁴⁸ *Ibid.*, p 18.

¹⁴⁹ *Ibid.*, p 16.

seadusega kooskõlas.¹⁵⁰ Kohus on hiljem kinnitanud, et reklaam, mis on objektiivne, mitteeksitav, sihtgrupi huve teeniv, sisuliselt informeeriv, on lubatud.¹⁵¹

Hinnates, kas reklaamis avaldatud hinnang pakutavate teenuste kvaliteedi kohta võib rikkuda objektiivsuse nõuet, leidis kohus, et kui reklaam, mis lubab professionaalset õigusabi kõigis valdkondades on tõene ja tõendatav, siis on see ka põhiseaduse artikliga 12 kaitstud.¹⁵² Samuti on kohus leidnud, et kuna artikli 12 kaitsealasse kuulub ka omandatud teadmiste ja võimete reklaamimine ning vaba elukutse esindajal on õigus avalikkust omandatud kvalifikatsioonist tõesel ja sobival viisil informeerida,¹⁵³ on artikliga 12 kaitstud ka advokaadi õigus viidata reklaamis enda varasemale sportlikele kogemustele ja saavutustele, sest sellise informatsiooni tõesust on võimalik kontrollida ning seetõttu ei ohusta see ka reklaamipiirangu tinginud avalikku huvi.¹⁵⁴

Ülalkäsitletud kohtupraktikast nähtuvalt on mööndud advokaatide reklaamipiirangute traditsioonilist olemust ning põhjendatud avalike huvide ja kutseala väärtuste kaitseks. Samas on kinnitatud, et nimetatud eesmärkide saavutamiseks täieliku reklaamikeelu seadmine ei ole õiguspärane ning mis tahes advokaatide ja advokaadiühingute reklaami avaldamise õiguse piirangud saavad ulatuda vaid nii kaugemale kui on konkreetse eesmärgi saavutamiseks vajalik. Sellest tulenevalt on kohtud kinnitanud, et reklaamipiirangud, mis ei ole igakordselt kaalutud, vaid keelavad muuhulgas blanketsena ka õiguspärase, objektiivse ja tõese teabe avaldamise, ei ole reklaamipiirangutega kaitstud huvide kaitseks vajalikud.

Juhindudes Riigikohtu seisukohast teiste riikide kohtupraktika analoogia korras kohaldamise võimalikkuse kohta ja ülalkäsitletud nii anglo-ameerika kui Mandri-Euroopa kohtute praktikast, tuleb asuda seisukohale, et reklaamiseaduse § 14 lg 1 peaks võimaldama advokaadiühingutel edastada informatsiooni, mis on objektiivne, mitteeksitav ja sisuliselt informeeriv.

Reklaamiseaduse § 14 lg 1 keelustab teenuse osutamise eesmärgil mis tahes teabe, v.a nime, tegevusvaldkonna, tööaja, büroo aadressi, kontaktandmete, senise tegevuse ja akadeemiliste kraadide, hinnakirja teatavakstegemise. Seega, ehkki eelmainitud kohtulahendites käsitletud informatsiooni avaldamine on Eestis osaliselt lubatud, on advokaadil ja advokaadiühingul

---

¹⁵⁰ *Ibid.*, p 15.

¹⁵¹ Saksa Liitvabariigi Konstitutsioonikohtu 12.09.2001 otsus 1 BvR 2265/00, p 15.

¹⁵² *Ibid.*, p 23.

¹⁵³ Saksa Liitvabariigi Konstitutsioonikohtu 04.08.2002 otsus 1 BvR 2108/02, p 21.

¹⁵⁴ *Ibid.*, p 23.

enda ja oma tegevuse reklaamimine üldreeglina keelatud. Loetelu teabest, mille teatavakstegemine on lubatud, on ammendav. Sellest tulenevalt on keelatud avaldada ka tõest ja objektiivset informatsiooni, mis keelu tinginud eesmärgi ei kahjusta, kuid nimetatud loetelu hulka ei mahu (nt informatsioon advokaadiühingu vanuse, suuruse, omandatud tunnustuste kohta). Seetõttu on võimalik reklaamikeelu tinginud eesmärgi saavutada ka teiste sama efektiivsete, kuid isikut vähem koormavate abinõudega. Eelkõige saaks muuta keelatud ja lubatud teabe rõhuasetust, lubades üldreeglina enda ja oma tegevuse reklaamimine ja piiritleda juhud, mil see on keelatud. Lisaks ei ole kõlvatu konkurentsi välistamise, eksitava reklaami keelustamise ja kutse-eeetika tagamise eesmärki omane vaid advokaadi kutsealale. Seetõttu oleks kõnealuseid eesmärgi advokaatide ja advokaadiühingute reklaamikeelu täieliku kaotamise korral võimalik täita ka teiste kehtivate normidega (nt konkurentsiseaduse¹⁵⁵ § 50 lg 2¹⁵⁶ ja § 50 lg 2¹⁵⁷ ning reklaamiseaduse § 4 lg 1¹⁵⁸ ja § 3 lg 4¹⁵⁹).

Seega tuleb järeldada, et advokaatide reklaamikeeld ei ole reklaamiseaduse § 14 lg 1 kujul vajalik ning on sellest tulenevalt materiaalselt põhiseadusevastane. Eelnevast johtuvalt puudub vajadus hinnata täiendavalt reklaamikeelu mõõdukust.

---

¹⁵⁵ Konkurentsiseadus. – RT I 2001, 56, 332; RT I 2010, 22, 108.

¹⁵⁶ Konkurentsiseaduse § 50 lg 1 keelustab kõlvatu konkurentsi kui äritegevuse, heade kommete ja tavadega vastuolus olevad teod.

¹⁵⁷ Konkurentsiseaduse § 50 lg 1 keelustab eksitava teabe avaldamise või avaldamiseks esitamise või tellimise kas enda või kaubaturul osaleva teise ettevõtja, tema kauba või töövahendi kohta.

¹⁵⁸ Reklaamiseaduse § 4 lg 1 keelustab reklaami, mis ükskõik millisel viisil eksitab või tõenäoliselt eksitab isikuid, kellele see on suunatud või kelleni see jõuab, ja mis oma eksitava iseloomu tõttu võib mõjutada nende isikute majanduskäitumist või nimetatud põhjustel kahjustab või võib kahjustada reklaami tellija konkurenti.

¹⁵⁹ Reklaamiseaduse §3 lg 4 kohaselt ei tohi reklaam muuhulgas olla vastuolus heade kommete ja tavadega (p 1), kasutada ära õnnetusjuhtumi või eriolukorra mõju isiku otsustusvõimele (p 7) ja esitada valeteavet (p 11).

3. REKLAAMIKEELU KOOSKÕLA EUROOPA LIIDU ÕIGUSEGA

3.1 TEENUSTE DIREKTIIVI HARMONEERIMINE EESTIS

5. märtsil 2004 avaldas Euroopa Komisjon esialgse¹⁶⁰ ning 4. aprillil 2006 muudetud ettepaneku siseturul teenuseid käsitleva Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiivi kohta.¹⁶¹ 12. detsembril 2006 vastu võetud teenuste direktiivi peeti suureks sammuks selles suunas, et nii teenuste osutajad kui ka kasutajad saaksid lihtsamalt kasutada käesoleval ajal Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklitega 49 ja 56 tagatud põhivabadusi – asutamisvabadust ning vabadust osutada piiriüleseid teenuseid.¹⁶² Muuhulgas näeb direktiivi V peatükk (artiklid 22–27) ette rida meetmeid teenuste kvaliteedi ning teenuseosutajate ja nende pakutavate teenustega seotud teabe ja läbipaistvuse parandamiseks, võimaldades tarbijatel teha teadlikumaid valikuid ning luua eri liikmesriikide teenuseosutajatele võrdseid tingimusi.¹⁶³ Tulenevalt ajaolust, et laiaulatuslikud tõkked takistavad siseturul teenuseid osutavatel ettevõtjatel laiendada oma tegevust väljapoole oma riigi piire ning täielikult kasutada siseturu eeliseid, kohustab teenuste direktiivi artikkel 24 liikmesriike kõrvaldama kõik täielikud keelud, mis on seotud reguleeritud kutsealade kaubanduslike teadaannetega.

Kuna direktiivi eesmarkide saavutamiseks oli selle täielik ja õigeaegne vastuvõtmine hädavajalik, järeldas Euroopa Ülemkogu 2007. aasta märtsi tippkohtumisel, et „vastuvõetud teenuste direktiiv on Euroopa teenindussfääri täieliku potentsiaali avamise peamine vahend. Direktiivi sätete täielik, sidus, õigeaegne ja terviklik ülevõtmine tuleks seada esmaseks prioriteediks“.¹⁶⁴ Vastavalt direktiivi art 44 lõikele 1 olid liikmesriigid kohustatud jõustama direktiivi sätete rakendamiseks vajalikud õigusnormid hiljemalt 28. detsembril 2009.

Riigikogu võttis Euroopa Liidu teenuste direktiivi rakendamise seaduse¹⁶⁵ vastu 10. detsembril 2009 ning seadus jõustus direktiivi harmoniseerimise tähtpäeval. Seaduse

---

¹⁶⁰ Commission of the European Communities - Proposal for a directive of the European Parliament and of the Council on services in the internal market, 05.03.2004. – Arvutivõrgus kättesaadav: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2004:0002:FIN:EN:PDF> (06.04.2011).

¹⁶¹ Euroopa Ühenduste Komisjon - Muudetud ettepanek: Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv, mis käsitleb teenuseid siseturul, 04.04.2006. – Arvutivõrgus kättesaadav: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0160:FIN:ET:PDF> (06.04.2011).

¹⁶² Teenuste Direktiivi rakendamise käsiraamat, lk 7. – Arvutivõrgus kättesaadav: http://ec.europa.eu/internal_market/services/docs/services-dir/guides/handbook_et.pdf (18.01.2011).

¹⁶³ *Ibid.*, lk 44.

¹⁶⁴ *Ibid.*, lk 7.

¹⁶⁵ Euroopa Liidu teenuste direktiivi rakendamise seadus. – RT I 2009, 63, 408; RT I 2010, 31, 158.

eelnõu seletuskirja kohaselt tagab seadus direktiivi ülevõtmise Eesti õigusesse. Seletuskirjas sisalduva ülevõetavatele direktiivi artiklitele viitavas tabelis viidet artiklile 24 ei sisaldu.¹⁶⁶

Seoses majandushaldusõiguse kodifitseerimise ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2006/123/EÜ harmoneerimisega esitas Justiitsministeerium 27. juulil 2010 Vabariigi Valitsuse istungile edastamiseks majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse eelnõu,¹⁶⁷ mis harmoneerinuks teenuste direktiivi täielikult.¹⁶⁸ Muuhulgas nägi eelnõu ette reklaamiseaduse § 14 lg 1 sõnastuse muutmist. Nimelt tõlgendas Justiitsministeerium direktiivi art 24 sisu ja harmoneerimise miinimumstandardit viisil, mille kohaselt ei tuleks reklaamiseaduses sisalduvat kutsetegevuse reklaami keeldu kohaldada teenuseosutajatele, kes alustavad Eestis teenuste direktiivi kohaldamisalasse kuuluva teenuse, sh advokaaditeenuse osutamist või juba sellist teenust osutavad.¹⁶⁹

Ehkki direktiiv kohaldub üksnes neile ettevõtjatele, kelle puhul on täidetud nõ „piiriülesuse“ kriteerium, pidas Justiitsministeerium positiivse diskrimineerimise olukorra vältimiseks otstarbekaks luua nii Euroopa Liidu teenuseosutajatele kui ka Eestis asutatud ettevõtjatele samad õiguslikud reeglid.¹⁷⁰ Seetõttu oli Justiitsministeeriumi poolt ettevalmistatud eelnõus taotlus kaotada kutsetegevuse reklaami täielik keeld ning asendada see regulatsiooniga, mis võimaldanuks advokaadil oma tegevust reklaamida, kui reklaam sisaldab üldist teavet kutsetegevuse vormi ja sisu kohta ning selle eesmärk ei ole üksikjuhtumi korral lepingu sõlmimise saavutamine.¹⁷¹ Seega vastanuks reklaamipiirang uurimistöö teises osas käsitletud kohtupraktikas seatud tingimustele ning sarnanenuks esimeses osas käsitatud teiste riikide analoogsele regulatsioonile. Advokaaditeenuse pakkujate hinnang kavandatud muudatusele oli soosiv, kuna „reklaamikeeld ei ole ettevõtlusvabaduse piiranguna tänases Euroopa õigusruumis enam enesestmõistetav“.¹⁷²

---

¹⁶⁶ Euroopa Liidu teenuste direktiivi rakendamise seaduse eelnõu seletuskiri (603 SE III, Riigikogu XI koosseis), lk 36-38. – Arvutivõrgus kättesaadav:

[http://www.riigikogu.ee/?page=pub_file&op=emsplain&content_type=application/rtf&file_id=798634&file_name=EL%20teenuste%20direktiivi%20rakendamise%20seletuskiri%20\(606\).rtf&file_size=542110&mnsensk=603+SE&fd=2010-04-22](http://www.riigikogu.ee/?page=pub_file&op=emsplain&content_type=application/rtf&file_id=798634&file_name=EL%20teenuste%20direktiivi%20rakendamise%20seletuskiri%20(606).rtf&file_size=542110&mnsensk=603+SE&fd=2010-04-22) (06.04.2011).

¹⁶⁷ Justiitsministri 27.07.2010 kaaskiri nr 10.2-1/6905 majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse eelnõu edastamiseks Vabariigi Valitsusele.

¹⁶⁸ Justiitsministeeriumi avaliku õiguse talituse juhataja Illimar Pärnamägi 01.02.2011 vastus selgitustaotlusele nr 10.1-8/585 – Autori valduses.

¹⁶⁹ *Ibid.*

¹⁷⁰ *Ibid.*

¹⁷¹ Majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse eelnõu § 114 p 2. – Arvutivõrgus kättesaadav:

http://eoigus.just.ee/?act=10&subact=1&ESILEHT_W=290925 (18.01.2011).

¹⁷² Ümarlaud: advokaatide reklaamikeeld on Euroopa õigusruumis relikvt. Advokatuuri 19.08.2010 pressiteade. – Arvutivõrgus kättesaadav: <http://uuseesti.ee/33057> (19.03.2011).

26. augustil 2010 nõustus Vabariigi Valitsus küll majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse täpsustatud eelnõuga,¹⁷³ kuid advokaatide reklaamikeeldu kaotav säte oli sellest Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ettepanekul välja jäetud.¹⁷⁴ Eelnõu kooskõlastuskirjas tegi Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium Justiitsministeeriumile ettepaneku reklaamiseaduse muutmine tervikuna välja jätta, sest reklaamiseaduse reguleerimisalal puudub puutumus majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse regulatsiooniga.¹⁷⁵ Lisaks põhjendas Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, et kui soovitakse asendada reklaamiseaduses sätestatud kutsealade reklaami keeld teatud tingimustel reklaami lubamisega, siis eelnõus pakutud kujul seda teha ei saa, kuna sellekohased sätted sisalduvad reklaamiseaduse 3. peatükis „Kaubad, teenused, mille reklaam on keelatud“, mistõttu regulatsiooni sisu ei vasta enam peatüki pealkirjale.¹⁷⁶ Tulenevalt eelnõu tõhusa ja kiire edasimenetlemise huvist nõustus reklaamikeeldu väljajätmisega ka Justiitsministeerium.¹⁷⁷ Oodatavalt oli advokaatide hinnang eelnõu taolisele üllatuslikule ja väheste põhjendustega muudatusele negatiivne.¹⁷⁸

3.2 REKLAAMIKEELU PUUTUMUS JA VASTUOLU TEENUSTE DIREKTIIVI ARTIKLIGA 24

3.2.1 Advokaaditeenuse kuuluvus artikli 24 reguleerimisalasse

Uurimistöö esimeses osas puudutatud teenuste direktiivi kujunemislugu näitab, et selle eesmärk on muuhulgas ühtlustada reklaaminõudeid õigusteenuste valdkonnas. Siiski tuleb reklaamiseaduse § 14 vastuolu hindamiseks teenuste direktiivi artikliga 24 esmalt kontrollida advokaaditeenuse kuuluvust reguleeritud kutsealade hulka art 24 tähenduses.

Teenuste direktiiv kehtib üldiselt kõikide teenuste suhtes, mis ei ole direktiivist sõnaselgelt välja jäetud.¹⁷⁹ Vastavalt art 4 punktile 1 on teenus asutamislepingu artiklis 50 osutatud mis tahes iseseisev majandustegevus, mida tavaliselt osutatakse tasu eest. Euroopa Liidu

¹⁷³ Vabariigi Valitsuse 26.08.2010 istungi protokoll nr. 20100826.34. – Arvutivõrgus kättesaadav: <https://dhs.riigikantselei.ee/avalikteave.nsf/byid/20100826.34?open> (18.01.2011).

¹⁷⁴ Advokaatidele jääb reklaamikeeld kehtima. Delfi Majandus, 06.09.2010. – Arvutivõrgus kättesaadav: <http://majandus.delfi.ee/news/uudised/advokaatidele-jaab-reklaamikeeld-kehtima.d?id=32984411&l=fplead> (18.01.2011).

¹⁷⁵ *Op. cit.* 168.

¹⁷⁶ *Ibid.*

¹⁷⁷ *Ibid.*

¹⁷⁸ Nt Vaher, T. Ka advokaat vajab reklaami. aripaev.ee, 11.10.2010. – Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.ap3.ee/?PublicationId=31503ED6-39D4-4163-9D98-74AA1E3959CE&code=4831/arv_kolumn_483101 (18.01.2011).

¹⁷⁹ Teenuste direktiiv art 2 lg 1.

toimimise lepingu¹⁸⁰ art 57 (endine EÜ asutamislepingu artikkel 50) kohaselt mõistetakse teenustena tavaliselt tasulist tegevust, sh vabakutselist tegevust. Seega peab tegemist olema tasu eest osutatava ehk teisisõnu majandustegevusega. Euroopa Kohtu praktika kohaselt seisneb tasustamise põhiomadus teenuse pakkuja ja saaja kokkuleppel kõnealuse teenuse eest maksmist.¹⁸¹ Uurimistöös teises osas käsitletud advokaaditeenuse ettevõtlusvabaduse kaitsealasse kuuluvust põhistavatest tunnustest tulenevalt kuulub advokaaditeenus ka direktiiviga hõlmatud teenuste hulka. Õigusteenusete kuuluvust direktiivi reguleerimisalasse on kinnitatud ka direktiivi rakendamise käsiraamatus.¹⁸²

Siiski tuleb kontrollida, kas advokaaditeenus kuulub direktiivi kohaldamisalast välja jäetud teenuste hulka. Direktiivi reguleerimisalast on sõnaselgelt välja jäetud mittemajanduslikel kaalutlustel osutatavad üldhuviteenused, finantsteenused, elektroonilised sideteenused ja -võrgud, transpordi valdkonna teenused, ajutist tööd vahendavate tööbüroode teenused, tervishoiuteenused, audiovisuaalteenused, hasartmängudega seotud tegevused, avaliku võimu teostamisega seotud tegevused, sotsiaalteenused, eraturvateenused, notarite ja kohtutäiturite osutatavad teenused.¹⁸³ Õigus-, sh advokaaditeenused, *expressis verbis* direktiivi kohaldamisalast välja jäetud ei ole. Eelkõige avaliku võimu teostamisega seotud tegevuste osas on Euroopa Kohus märkinud, et advokaaditeenusele iseloomulikke tegevusi, eelkõige õigusnõustamist ja kohtulikku esindamist (sh kohustuslikus korras), avaliku võimu teostamisega seotud tegevuste hulka ei arvata.¹⁸⁴ Seega ei ole advokaaditeenust direktiivi kohaldamisalast välja jäetud.

Direktiivi artikkel 24 reguleerib reguleeritud kutsealade kaubanduslikke teadaannetega seonduvaid keeldusid. Direktiivi art 4 p 11 kohaselt on reguleeritud kutseala direktiivi 2005/36/EÜ¹⁸⁵ art 3 lõike 1 punktis a osutatud kutsetegevus või -tegevuste hulk. Viimatinimetatud direktiivi vastava sätte kohaselt on reguleeritud kutseala kutsetegevus või -tegevuste hulk, millel tegutsema hakkamist või tegutsemist või tegutsemise üht moodustest reguleerivad spetsiaalse kutsekvalifikatsiooni omamist kas otseselt või kaudselt käsitlevad õigus- või haldusnormid. Advokaatide puhul on kvalifikatsiooninõuded, kutse omistamise tingimused, tegevuse õiguslikud alused jm kehtestatud advokatuuriseadusega.

---

¹⁸⁰ Euroopa Liidu toimimise leping (konsolideeritud versioon). – ELT C 115/47, 09.05.2008.

¹⁸¹ EKo 27.09.1988, 263/86, Belgian State v René Humbel. – EKL 1988, lk 05365, p 17.

¹⁸² *Op. cit.* 162, lk 10.

¹⁸³ Teenuste direktiiv art 2 lg 2.

¹⁸⁴ EKo 21.06.1974, 2/74. Jean Reyners v Belgian State. – EKL 1974, lk 00631, p 52.

¹⁸⁵ Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2005/36/EÜ, 07.09.2005. – ELT L 255, 30.9.2005, lk 22-142.

Seega, kuna advokaaditeenus on reguleeritud kutseala teenus direktiivi tähenduses ja see ei ole direktiivi kohaldamisalast välja jäetud, kuulub advokaaditeenus direktiivi art 24 reguleerimisalasse.

3.2.2 Reklaamikeelu vastuolu teenuste direktiivi artikliga 24

Direktiivi põhjendustest (100) nähtuvalt on vaja kaotada täielikud keelud, mis on seotud reguleeritud kutsealade kaubanduslike teadaannetega. Seejuures ei ole mõeldud keelde, mis puudutavad kaubanduslike teadaannete sisu, vaid pigem keelde, mis üldisel viisil keelavad teatud kutseala puhul ühe või mitme kaubandusliku teadaande vormi kasutamise, näiteks igasugune kuulutamise keeld ühes või mitmes meediakanalis (nt ajakirjandus, televisioon, raadio, Internet jms). Seega on liikmesriigid vastavalt direktiivi art 24 lõikele 1 kohustatud kõrvaldama kõik täielikud keelud, mis on seotud reguleeritud kutsealade kaubanduslike teadaannetega.

Kaubanduslik teadaanne on vastavalt direktiivi art 4 punktile 12 mis tahes teadaanne, mille eesmärk on otseselt või kaudselt edendada [...] reguleeritud kutsealal tegutseva äriühingu, organisatsiooni või isiku kaupu, teenuseid või mainet. Reklaamireklaamiseaduse § 2 lg 1 p 3 tähenduses on teave, mis on avalikustatud mis tahes üldtajuval kujul [...] teenuse osutamise [...] eesmärgil. Seega on kaubandusliku teadaanne direktiivi tähenduses ja reklaami mõiste reklaamireklaamiseaduse tähenduses kattuva mahuga, sest mõlema kohaselt on tegemist teabega, mille eesmärk on edendada teenuse osutamist.

Reklaamireklaamiseaduse § 14 lg 1 kohaselt on advokaatidel ja advokaadiühingutel enda ja oma tegevuse reklaamimine keelatud. Seega on reklaamireklaamiseaduse § 14 lg 1 direktiivi art 24 lõikega 1 terminoloogiliselt vastolus, sest keelab mis tahes vormis mis tahes reklaami reklaamimise.

Siiski tõusetub küsimus, kas reklaamireklaamiseaduse § 14 lõikes 2 nimetatud kitsendused muudavad advokaadi reklaami keelamise teenuste direktiivi artikli 24 mõistes lubatavaks. Direktiivi põhjendustest tulenevalt ei ole soovitud direktiiviga kaotada teadaannete sisu piiravaid keeldusid, vaid sisu edastamise viiside osas kehtestatud keeldusid. Seega oleks reklaamireklaamiseaduse regulatsioon direktiiviga kooskõlas, kui reklaamireklaamiseaduse § 14 lõikes 2 sätestatud teave kuulub kaubandusliku teabe mõiste hulka teenuste direktiivi art 24 tähenduses, sest sellisel juhul oleks advokaatidel ja advokaadibüroodel lubatud mis tahes

viisil kaubandusliku teabe mõiste hulka kuuluva informatsiooni edastamine. Näiteks on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium leidnud, et kuivõrd direktiiv ei keela sisuliste piirangute kehtestamist ning kuna reklaamiseaduse § 14 lõikes 2 sätestatud teavet võib avaldada nii televisioonis, raadios, trükimeedias kui ka mujal, on reklaamiseadus direktiivi art 24 punktis 1 sätestatuga kooskõlas.¹⁸⁶

Reklaamiks reklaamiseaduse paragrahv 14 lg 1 tähenduses ei loeta advokaadi nime, tegevusvaldkonna, tööaja, büroo aadressi, sidevahendite numbrite, senise tegevuse, akadeemiliste kraadide ning osutatavate õigusteenuste hinnakirja avalikkusele teatavastegemist. Samas ei loeta teenuste direktiivi art 4 p 12 alapunkt a kohaselt kaubanduslikuks teadaandeks direktiivi tähenduses teavet, mis võimaldab otsesest juurdepääsu äriühingu, organisatsiooni või isiku tegevusele (sh eriti domeeninimi ja e-posti aadress), ning alapunkt b kohaselt äriühingu, organisatsiooni või isiku kaupade, teenuste või maine kohta neist sõltumatult kogutud teavet, eriti juhul, kui seda ei tehta rahalise tulu saamise eesmärgil. Justiitsministeeriumi avaliku õiguse talituse juhataja Illimar Pärnamägi on leidnud, et kuivõrd reklaamiseaduse § 14 lõikes 2 sätestatud kitsendused vastavad olulises osas teenuste direktiivi art 4 punkt 12 kitsendustele, ei ole reklaamiseaduse § 14 lg 2 kitsendused vastavalt teenuse direktiivi art 4 punktile 12 reklaami osaks art 24 mõistes.¹⁸⁷

Reklaamiseaduse § 14 lg 2 piirangute näol ei ole tegemist advokaatidest või advokaadibüroodest sõltumatult kogutud teabega. Seega kuulub reklaamiseaduse § 14 lõikega 2 hõlmatud teave kaubandusliku teadaande hulka teenuste direktiivi tähenduses, kui seda teavet ei ole kaubandusliku teadaande mõistealast välistatud ka direktiivi art 4 p 12 alapunktiga a. Direktiivi art 4 p 12 alapunkt 2 järgi ei loeta kaubanduslikuks teadaandeks direktiivi tähenduses teavet, mis võimaldab otsesest juurdepääsu äriühingu, organisatsiooni või isiku tegevusele (sh eriti domeeninimi ja e-posti aadress). Selliseks teabeks võib lugeda advokaatide reklaamikeelu kohaldamisalast välistatud andmete hulgast advokaadi nime, tööaega, büroo aadressi ja sidevahendite numbrite kui pakutavale õigusteenusele juurdepääsuks tarvilikke esmaseid kontaktandmeid. Advokaadi tegevusvaldkond, senine tegevus, akadeemilised kraadid ning osutatavate õigusteenuste hinnakiri sellise teabe hulka ei kuulu. Seega on advokaatidel ja advokaadiühendustel õigus avaldada teavet tegevusvaldkonna, senise tegevuse, akadeemiliste kraadide ning osutatavate õigusteenuste hinnakirja kui kaubandusliku teadaande kohta teenuste direktiiv tähenduses mis tahes viisil.

---

¹⁸⁶ *Op. cit.* 99.

¹⁸⁷ *Op. cit.* 168.

Niisiis on reklaamiseaduse regulatsioon direktiiviga selles osas kooskõlas, sest nimetatud teabe edastamise viiside osas piiranguid ei sisalda.

Kuid direktiivi art 24 lg 2 kohaselt on liikmesriigid kohustatud tagama, et kutse-eeskirjad kaubanduslike teadaannete sisu kohta oleksid mittediskrimineerivad, põhjendatud olulise avaliku huviga seotud põhjusega ning proportsionaalsed. Käesoleval juhul puudub põhjus kahelda advokaatide reklaamikeelu mittediskrimineerivas iseloomus. Samuti on uurimistöö esimeses ja teises osas leidnud kinnitust, et reklaamikeelu on tinginud avalike huvide kaitse. Kui reklaamiseaduse § 14 lg 1 regulatsioon ei ole diskrimineeriv ja seda on võimalik põhjendada olulise avaliku huviga, määrab tema vastavuse direktiivi art 24 lõikele 2 proportsionaalsus.

Euroopa Kohtu praktikast tulenevalt peavad asutamislepinguga tagatud põhivabadusi piiravad või nende teostamist raskendavad siseriiklikud sätted olema muuhulgas taotletava eesmärgi saavutamiseks sobivad ning need ei tohi minna kaugemale sellest, mis on eesmärgi saavutamiseks vajalik.¹⁸⁸ Seega sarnaneb Euroopa Kohtu proportsionaalsuse test Eesti materiaalse põhiseaduspärasuse sobilikkuse ja vajalikkuse testile. Kordamata uurimistöö teises osas reklaamikeelu materiaalse põhiseaduspärasuse kontrollimisel käsitletud põhjuseid, on eelnevalt leidnud kinnitust, et reklaamiseaduse § 14 lg 1 ei ole taotletavate eesmärkide osas vajalik. Ka Euroopa Kohus on leidnud, et tõese piiriülese reklaami piiramine tarbijate kaitsmise eesmärgil ei ole õigustatud.¹⁸⁹ Laiendades kohtu seisukohta advokaaditeenustele ei õigusta avalikkuse kaitsmise eesmärk ka liikmesriigi poolt, kus informatsiooni edastatakse, poolt advokaadibüroode klientidele tõepärase teabe andmise piiramist.

Samuti on Euroopa Kohus kinnitanud, direktiivi art 24 kohaldamisel tuleb arvestada ka art 24 eesmärki, milleks on tarbijate huvide kaitsmine, edendades siseturu raames reguleeritud kutsealadel teenuste osutamise kvaliteeti.¹⁹⁰ Ka uurimistöö direktiivi kujunemislugu käsitlevast osast tulenevalt oli teenuste kvaliteedi tõstmine reklaamipiirangute regulatsiooni

---

¹⁸⁸ Nt EKo 04.12.1986, 205/84, Komisjon v Saksamaa. – EKL 1986, lk 03755, p 27; EKo 26.02.1991, C-180/89, Komisjon v Itaalia. – EKL 1991, lk I-00709, p 17-18; EKo 25.07.1991, C-76/90, Säger. – EKL 1991, lk I-04221, p 15; EKo 20.05.1992, C-106/91, Claus Ramrath. – EKL 1992, lk I-03351, p 29-30; EKo 31.03.1993, C-19/92, Dieter Kraus v Land Baden-Württemberg. – EKL 1993, lk I-01663, p 32; EKo 22.11.1999, ühendatud asjad C-369/96 ja C-376/96, Arblade. – EKL 1999, lk I-08453, p 35; EKo 03.10.2001, C-58/98, Corsten. – EKL 2000, lk I-07919, p 39; EKo 22.01.2002, C-390/99, Canal Satélite Digital SL v Administración General del Estado. – EKL 2002, lk I-00607, p 33.

¹⁸⁹ EKo 07.03.1990, C-362/88, GB-INNO-BM v Confédération du commerce luxembourgeois. – EKL 1990, lk I-00667.

¹⁹⁰ EKo 05.04.2011, C 119/09, Société fiduciaire nationale d'expertise comptable v Ministre du Budget, p 25, p 28.

vastuvõtmise tinginud asjaolu ning direktiivi eesmärk muuhulgas välistada objektiivselt põhjendamatud täielikud reklaamikeelud. Asjaolu, et liidu seadusandja soovis kaotada reguleeritud kutseala esindajatele suunatud absoluutsed keelud edastada mis tahes vormis kaubanduslike teadaandeid, on märkinud ka Euroopa Kohus.¹⁹¹ Eestis kehtiv regulatsioon, mis lubab kaubanduslike teadaannete hulka kuuluvast teabest avaldada vaid advokaatide ja advokaadiühingute tegevusvaldkonda, senist tegevust, akadeemilisi kraade ning osutatavate õigusteenuste hinnakirja ja keelustab mis tahes muu informatsiooni edastamise, ei ole asutamis- ja teenuse osutamise vabaduse piiranguna proportsionaalne ning tõkestab direktiivi art 24 eesmärki tagada tarbijate kaitsmine läbi reguleeritud kutsealade kõrgema kvaliteedi.

Seega on advokaatide ja advokaadiühingute reklaamikeeld reklaamiseaduse § 14 lg 1 kujul direktiivi artikliga 24 vastuolus.

---

¹⁹¹ Ibid., p 29.

4. KOKKUVÕTE

Professionaalsete õigusnõustajate reklaami on Euroopas peetud ajalooliselt ametialaste eetikareeglite ja õigusaktidega vastuolus olevaks. Ka Ameerika Ühendriikides kehtestati advokaatide reklaamipiirang *expressis verbis* enam kui sajand tagasi. Eestis on advokaatide ja advokaadiühingute reklaamikeeld olnud seadusandlikul tasandil reguleeritud alates 2001. aastast. Sõltumata analoogse reklaamipiirangu leevendamisest Ameerika Ühendriikides ja Euroopas nii ühiskondlikust arusaamade muutumisest tulenevatel kui õiguslikel põhjendustel, samuti asutamisevabaduse ning piiriüleste teenuste osutamise vabaduse tagamise eesmärgil, on Eestis advokaatide reklaamikeeld säilinud sisuliselt muutumatuna.

Lähtudes teiste riikide vastavasisulisest kohtupraktikast ja uurimuses esitatud analüüsist, kuulub advokaatide ja advokaadiühingute kaubanduslik eneseväljendus põhiseadusega tagatud ettevõtlus- ja väljendusvabaduse kaitsealasse, mida reklaamiseaduses sisalduv reklaamikeeld oluliselt riivab. Üldise reklaamikeelu tingimustes ei ole lubatud avaldada muuhulgas tõest ja objektiivset informatsiooni, mis reklaami hulka mittearvatava teabe hulka ei kuulu. Käsitletud kohtupraktikast tulenevalt ei ole selline reklaami blanketne keelamine selle keelamist tinginud eesmärkide saavutamiseks vajalik. Reklaamikeeldu põhistavaid eesmärke on võimalik täita reklaamiseaduse §-s 14 sisalduvast regulatsioonist advokaatide ja advokaadiühingute põhiõigusi vähem riivaval viisil, sh teiste asjakohaste sätete abil nii reklaami- kui konkurentsiseaduses.

Samuti kuulub advokaaditeenus teenuste direktiivi, sh selle artikli 24 reguleerimisalasse. Kaubandusliku teadaande ja sellest välja arvatud teabe mõisted direktiivi tähenduses ning reklaami ning advokaatide reklaamist välja arvatud mõisted reklaamiseaduse tähenduses on suures osas kattuvad. Siiski on advokaatidel ja advokaadiühingutel lubatud mis tahes viisil teha teatavaks kaubandusliku teadaande hulka kuuluvat teavet, sh tegevusvaldkond, senine tegevus, akadeemilised kraadid ning osutatavate õigusteenuste hinnakiri. Kuna reklaamiseadus nimetatud teabe esitamise vormide osas piiranguid ei sisalda, on advokaatide reklaamikeeld formaalselt direktiivi artikliga 24 kooskõlas. Kuid liikmesriigid on kohustatud tagama, et mis tahes kutse-eeskirjad kaubandusliku teadaannete sisu kohta oleksid ka proportsionaalsed. Sarnaselt materiaalse põhiseadusvastasuse tinginud põhjustele ei ole reklaamiseaduse § 14 lõikes 1 sisalduv advokaatide reklaamikeeld seetõttu kooskõlas ka teenuste direktiiviga.

Eelnevast tulenevalt on leidnud kinnitust uurimistöös alguses püstitatud hüpotees, mille kohaselt ei ole advokaatidele reklaamikeeld advokaatide ja advokaadiühingute ettevõtlus- ja väljendusvabaduse piiranguna proportsionaalne selle seadmise tinginud eesmärkide suhtes ning on vastuolus teenuste direktiivi artikliga 24, mis kohustab liikmesriike kaotama reguleeritud kutsealade kaubanduslike teadaannete põhjendamatud keelud.

THE LEGALITY OF ADVOCATES' ADVERTISING RESTRICTIONS IN THE LIGHT OF NATIONAL AND EUROPEAN UNION LAW

Resume

Advocates and companies of advocates may not, pursuant to § 14 (1) of the Advertising Act, advertise themselves or their activities. Only communication of the name, areas of activity, previous activities, academic degrees, office hours, price list, address and telecommunications numbers is not deemed to be advertising.

This research paper analyses whether the advocates' advertising restriction relates to and complies with the freedom to conduct a business (§ 31 of the Constitution of the Republic of Estonia), freedom of expression (§ 45 of the Constitution of the Republic of Estonia) and the obligation of the member states to remove all total prohibitions on commercial communications by the regulated professions (art 24 of the directive 2006/123/EC).

The paper comprises of three sections. Firstly, the origin and development of advocates advertising are disserted in order to comprehend the objectives that have historically given a cause for such restrictions. Secondly, it is analysed whether the restriction complies with the abovenamed constitutional freedoms, especially whether it does not go beyond what is necessary in order to attain its objectives. Thirdly, it is viewed if the advocates' advertising limitation falls into the scope of application of the aforementioned directive and if so, whether its nature complies with the obligation stated in article 24.

It is found that the restraints on attorney advertising are mainly designed to uphold the dignity of the bar and to protect consumers from questionable professional practices. However, as for the constitutionality of the advertising restrictions, it is also found by the comparison of different states' court practice, that the right of advocates to advertise is protected both under the freedom to conduct a business and the freedom of expression and a nearly absolute ban on advertising is not proportional limitation of those freedoms. A conclusion is drawn that at its current form § 14 (1) of the Advertising Act is thus unconstitutional.

Furthermore, as legal service provided by advocates falls into the ambit of Services Directive no total prohibitions on commercial communications may exists. Although the current ban on advocates' advertising is not total, the directive also prescribes that the professional rules on

commercial communications have to be proportionate. The very limited scope of commercial communication in the meaning of the directive permitted by § 14 (1) of the Advertising Act cannot be considered as proportional and thus is not in accord with the directive.

Therefore, the hypothesis stated in the beginning of the research paper that the advocates' advertising restriction included in § 14 (1) of the Advertising Act is not proportional to its objectives and does not comply with the article 24 of the Services Directive.

KASUTATUD MATERJALIDE LOETELU

Kasutatud kirjandus

1. Brooks, M. Lawyer Advertising: Is There Really a Problem? – Loyola of Los Angeles Entertainment Law Journal 15/1 (1994), pp 1-32.
2. Brosnahan, R. P., Andrews, L. B. Regulation of Lawyer Advertising: In the Public Interest? – Brooklyn Law Review 46/4 (1980), pp 423-436.
3. Cebula, R. J. Historical And Economic Perspectives On Lawyer Advertising And Lawyer Image. – Georgia State University Law Review 15/2 (1998), pp 315-334.
4. Cebula, R.J. Does Lawyer Advertising Adversely Influence the Image of Lawyers in the United States? An Alternative Perspective and New Empirical Evidence. – Journal of Legal Studies 27/2 (1998), pp 503-516.
5. Callender, D. Attorney Advertising and the Use of Dramatization in Television Advertisements. – UCLA Entertainment Law Review 89/9 (2001), pp 89-111.
6. Dobrowalski, L. Maintaining the Dignity of the Profession: An International Perspective on Legal Advertising and Solicitation. – Dickinson Journal of International Law 12/1994, pp 367-385.
7. Goebel, R.J. Lawyers in the European Community: Progress Towards Community-wide Rights of Practice. – Fordham International Law Journal 15/3 (1999), pp 556-651.
8. Hill, L.L. Lawyer Publicity in the European Union: Bans are Removed but Barriers Remain. - George Washington Journal of International Law and Economics 29 (1995), pp 382-451.
9. Hill, L.L. Publicity Rules of the Legal Profession within the United Kingdom. – Arizona Journal of International and Comparative Law 20/2 (2003), pp 323-358.
10. Mitchell, C. N. The Impact, Regulation and Efficacy of Lawyer Advertising. – Osgoode Hall Law Journal 20/1 (1982), pp 119-137.
11. Mullin, C. Regulating Legal Advertising on the Internet: Blogs, Google & Super Lawyers. – Georgetown Journal of Legal Ethics 20/3 (2007), pp 835-847.
12. Olson, E. The Ethics of Attorney Advertising: the Effects of Different State Regulatory. – Georgetown Journal of Legal Ethics 18/3 (2005), pp 1055-1068.
13. Stephen, F. H., Love, J. H. Regulation of the Legal Profession. – Encyclopaedia of Law and Economics 3, pp 987-1017.
14. Truuväli, E.-J. jt (koost.). Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. Teine, täiendatud väljaanne. Tallinn: Juura 2008.
15. U. Mereste. Majandusleksikon I. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastuse AS 2003.

Kasutatud normatiivmaterjalid

16. Code of Ethics (Ameerika Ühendriigid). – Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.americanbar.org/content/dam/aba/migrated/cpr/1908_code.authcheckdam.pdf (27.03.2011).
17. Advokatuuriseadus. – RT I 2001, 102, 676; RT I 2010,2, 108.
18. Code of Conduct for Lawyers (Soome). – Arvutivõrgus inglisekeelsena kättesaadav: http://www.asianajajaliitto.fi/files/1044/B_01_Code_of_conduct_for_lawyers_%2815.1.2009%29.pdf (28.03.2011).
19. Code of Conduct of the Bar of England and Wales. – Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.barstandardsboard.org.uk/assets/documents/Code%2016%20feb.pdf> (28.03.2011).
20. Code of Ethics of Latvian Sworn advocates. – Arvutivõrgus inglisekeelsena kättesaadav: <http://www.advokatura.lv/?open=eng&it=etika&lang=eng> (28.03.2011).
21. Eesti Vabariigi põhiseadus. – RT 1992, 26, 349; RT I 2007, 33, 210.
22. Eesti Vabariigi seadus „Eesti Advokatuuri kohta“. – RT 1991, 45, 546; RT I 1994, 5, 50.
23. Eetikakoodeks Euroopa advokaatidele, – Vastu võetud 28.10.1988, muudetud 28.11.1998, 06.12.2002, 19.05.2006. – Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.ccbe.eu/fileadmin/user_upload/NTCdocument/Euroopa_tuumphimte11_1284706415.pdf (06.04.2011).
24. Euroopa Liidu teenuste direktiivi rakendamise seadus. – RT I 2009, 63, 408; RT I 2010, 31, 158.
25. Euroopa Liidu toimimise leping (konsolideeritud versioon). – ELT C 115/47, 09.05.2008.
26. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2000/31/EÜ, 08.06.2000. – ELT L 178/1, 17.7.2000, lk 399-414.
27. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2005/36/EÜ, 07.09.2005. – ELT L 255, 30.9.2005, lk 22-142.
28. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2006/123/EÜ, 12.12.2006. – ELT L 376, 27.12.2006, lk 36–68.
29. Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon.
30. Kohtute seadus. – RT I 2002, 64, 390; RT I, 04.03.2011, 1.
31. Kohtute seaduse, advokatuuriseaduse ja teiste seaduste muutmise seadus. – RT I 2005, 71, 549.
32. Konkurentsiseadus. – RT I 2001, 56, 332; RT I 2010, 22, 108.

33. Model Rules of Professional Conduct (Ameerika Ühendriigid). – Arvutivõrgus kättesaadav:
http://www.americanbar.org/groups/professional_responsibility/publications/model_rules_of_professional_conduct/model_rules_of_professional_conduct_table_of_contents.html (28.03.2011).
34. Nõukogu direktiiv 77/249/EMÜ, 22.03.1977. – ELT L 78/17, 26.3.1977, lk 52-53.
35. Nõukogu direktiiv 89/48/EMÜ, 21.12.1988. – ELT L 19/16, 24.1.198, lk 337-344.
36. Real Decreto 658/2001, de 22 de junio, por el que se aprueba el Estatuto General de la Abogacía Española. – Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://www.cgae.es/portalCGAE/archivos/ficheros/1170419593151.pdf> (02.04.2011).
37. Regulations on advertising (Belgia). – Autori valduses.
38. Reklaamiseadus. – RT I 2008, 47, 261; RT I, 06.01.2011, 1.
39. Rules of Professional Practice (Saksamaa). – Arvutivõrgus inglisekeelsena kättesaadav:
http://www.brak.de/seiten/pdf/Berufsregeln/BORA_1.3.2010_englisch.pdf (28.03.2011).
40. Saksamaa Liitvabariigi Põhiseadus. – Inglisekeelsena arvutivõrgus kättesaadav:
<https://www.btg-bestellservice.de/pdf/80201000.pdf> (02.04.2011).
41. The Federal Lawyers' Act (Saksamaa). – Arvutivõrgus inglisekeelsena kättesaadav:
http://www.brak.de/seiten/pdf/Berufsregeln/brao_engl.pdf (28.03.2011).

Kasutatud kohtulahendid

42. Ameerika Ühendriikide Ülemkohtu 27.06.1977 otsus Bates v. State Bar of Arizona, 433 US 350. 412, 465.
43. Ameerika Ühendriikide Ülemkohtu 30.05.1978 otsus Ohralik v. Ohio State Bar Association, 436 U.S.
44. Ameerika Ühendriikide Ülemkohtu 13.06.1988 otsus Shapero v. Kentucky Bar Association, 486 U.S. 466, 472.
45. EIK 26.04.1979 otsus asjas Sunday Times vs Ühendkuningriik.
46. EIK 24.02.1994 otsus asjas Casado Coca v Spain.
47. EKo 21.06.1974, 2/74. Jean Reyners v Belgian State. – EKL 1974, lk 00631.
48. EKo 04.12.1986, 205/84, Komisjon v Saksamaa. – EKL 1986, lk 03755.
49. EKo 27.09.1988, 263/86, Belgian State v René Humbel. – EKL 1988, lk 05365.
50. EKo 07.03.1990, C-362/88, GB-INNO-BM v Confédération du commerce luxembourgeois. – EKL 1990, lk I-00667.
51. EKo 26.02.1991, C-180/89, Komisjon v Itaalia. – EKL 1991, lk I-00709.
52. EKo 25.07.1991, C-76/90, Säger. – EKL 1991, lk I-04221.
53. EKo 20.05.1992, C-106/91, Claus Ramrath. – EKL 1992, lk I-03351.
54. EKo 31.03.1993, C-19/92, Dieter Kraus v Land Baden-Württemberg. – EKL 1993, lk I-01663.
55. EKo 22.11.1999, ühendatud asjad C-369/96 ja C-376/96, Arblade. – EKL 1999, lk I-08453.
56. EKo 03.10.2001, C-58/98, Corsten. – EKL 2000, lk I-07919.
57. EKo 22.01.2002, C-390/99, Canal Satélite Digital SL v Administración General del Estado. – EKL 2002, lk I-00607.
58. EKo 05.04.2011, C 119/09, Société fiduciaire nationale d'expertise comptable v Ministre du Budget
59. RKPJKo 06.10.1997, 3-4-1-2-97.
60. RKPJKo 06.03.2000, 3-4-1-1-02.
61. RKPJKo 28.04.2000, 3-4-1-6-00.
62. RKPJKo 03.05.2001, 3-4-1-6-01.

63. RKPJKo 06.03.2002, 3-4-1-1-02.
64. RKPJKo 10.05.2002, 3-4-1-3-02.
65. RKPJKo 06.06.2002, 3-4-1-1-02.
66. RKPJKo 12.06.2002, 3-4-1-6-02.
67. RKPJKo 28.10.2002, 3-4-1-5-02.
68. RKPJKo 15.12.2005, 3-4-1-16-05.
69. RKPJKo 20.03.2006, 3-4-1-33-05.
70. RKTko 10.10.2007, 3-2-1-81-07.
71. RKPJKo 19.09.2009, 3-4-1-17-08.
72. RKÜK 01.07.2010, 3-4-1-33-09.
73. Saksamaa Liitvabariigi Konstitutsioonikohtu 17.04.2000 otsus 1 BvR 721/99.
74. Saksamaa Liitvabariigi Konstitutsioonikohtu 12.09.2001 otsus 1 BvR 2265/00.
75. Saksamaa Liitvabariigi Konstitutsioonikohtu 04.08.2002 otsus 1 BvR 2108/02.

Muud kasutatud allikad

76. Advokaadibüroo Eversheds Ots & Co seminar 85 päeva euron. – Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://www.eversheds.ee/file.php?feID=de89e6e6495c0343b9c223cae7c88cb8>
(19.03.2011).
77. Advokaadibüroo SORAINEN november 2010 uudiskiri. – Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://www.sorainen.com/UserFiles/File/Publications/uudiskiri.Eesti-euro-november-2010.2010-11-08.html> (19.03.2011).
78. Advokaadibüroo Tamme Otsmann Ruus Vabamets aripaev.ee õigusblogi. – Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.ap3.ee/default.aspx?PublicationId=fb6e38e5-06dc-49e1-955e-54619889cca7&opinionauthor=375E55B4-E323-4B97-A8F4-3B391E77D65B&opiniontype=Blog> (19.03.2011).
79. Advokaadibüroo Tark Grunte Sutkiene 19.09.2010 webinar osa- ja aktsiakapitali eurodesse konverteerimisest. – Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://www.tarkgruntesutkiene.com/est/uudised/webinarid/osa-ja-aktsiakapitali-eurodesse-konverteerimine-september-2010/webinar-osa-ja-aktsiakapitali-eurodesse-konverteerimisest> (19.03.2011).
80. Advokaadid «mobiilireklaame» endale lubada ei saa. e24.ee, 27.08.2010. – Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.e24.ee/?id=304816> (19.03.2011).
81. Advokaadid saavad õiguse enda reklaamimiseks. ERR Uudised, 18.08.2010. – Arvutivõrgus kättesaadav: <http://uudised.err.ee/index.php?06212522> (19.03.2011).
82. Advokaatide reklaamikeeldu ei kaotata. e24.ee. 30.08.2010. – Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.e24.ee/?id=305922> (19.03.2011).
83. Advokaatidele jääb reklaamikeeld kehtima. Delfi Majandus, 06.09.2010. – Arvutivõrgus kättesaadav: <http://majandus.delfi.ee/news/uudised/advokaatidele-jaab-reklaamikeeld-kehtima.d?id=32984411&l=fplead> (18.01.2011).
84. Advokatuuri seaduse eelnõu seletuskiri (463 SE I, Riigikogu IX koosseis). – Arvutivõrgus kättesaadav:
http://www.riigikogu.ee/?op=emsplain&content_type=text/html&page=mgetdoc&itemid=003672866 (18.01.2011).
85. Autori 11.01.2011 elektrooniline kirjavahetus Eesti Advokatuuri kantsleri Kristel Voltenbergiga. – Autori valduses.
86. Autori 11.-14.01.2011 elektrooniline kirjavahetus Eesti Advokatuuri juristi Reeli Tambekiga. – Autori valduses.
87. Commission of the European Communities - Proposal for a directive of the European Parliament and of the Council on services in the internal market, 05.03.2004. – Arvutivõrgus kättesaadav: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2004:0002:FIN:EN:PDF> (06.04.2011).

88. Declaration of Perugia on the Principles of Professional Conduct of the Bars and Law Societies of the European Community, pt. VII (1977). – Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.ccbe.org/fileadmin/user_upload/NTCdocument/perugia_enpdf1_1182334218.pdf (06.04.2011).
89. Eesti Advokatuuri juhatuse 16.11.2010 istungi protokoll nr. 23.
90. Eesti Vabariigi Põhiseaduse Ekspertiisikomisjoni lõpparuanne. (Põhiseaduse 2. peatükk). – Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.just.ee/10725> (18.01.2011).
91. European Commission Communication – Report on Competition in Professional Services. – Arvutivõrgus kättesaadav: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2004:0083:FIN:EN:PDF> (06.04.2011).
92. European Commission, DG Competition, Report on Competition in Professional Services. – Arvutivõrgus kättesaadav: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2004:0083:FIN:EN:PDF> (06.04.2011).
93. Euroopa Liidu teenuste direktiivi rakendamise seaduse eelnõu seletuskiri (603 SE III, Riigikogu XI koosseis). – Arvutivõrgus kättesaadav: [http://www.riigikogu.ee/?page=pub_file&op=emsplain&content_type=application/rtf&file_id=798634&file_name=EL%20teenuste%20direktiivi%20rakendamise%20seletuskiri%20\(606\).rtf&file_size=542110&mnsensk=603+SE&fd=2010-04-22](http://www.riigikogu.ee/?page=pub_file&op=emsplain&content_type=application/rtf&file_id=798634&file_name=EL%20teenuste%20direktiivi%20rakendamise%20seletuskiri%20(606).rtf&file_size=542110&mnsensk=603+SE&fd=2010-04-22) (06.04.2011).
94. Euroopa Ühenduste Komisjon - Muudetud ettepanek: Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv, mis käsitleb teenuseid siseturul, 04.04.2006. – Arvutivõrgus kättesaadav: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0160:FIN:ET:PDF> (06.04.2011).
95. Justiitsministeeriumi avaliku õiguse talituse juhataja Illimar Pärnamägi 01.02.2011 vastus selgitustaotlusele nr 10.1-8/585. – Autori valduses.
96. Justiitsministri 27.07.2010 kaaskiri nr 10.2-1/6905 majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse eelnõu edastamiseks Vabariigi Valitsusele.
97. Kohtute seaduse, advokatuuriseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri (764 SE I, Riigikogu X koosseis). – Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.riigikogu.ee/?op=emsplain&content_type=text/html&page=mgetdoc&itemid=053120006 (18.01.2011).
98. Kroes, N. Better Regulation of Professional Services. – Kõne Suurbritannia eesistumise seminaril Brüsselis 21.11.2005. – Arvutivõrgus kättesaadav: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/05/711&format=PDF&aged=1&language=EN&guiLanguage=en> (02.04.2011).
99. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi asekancleri Merike Saksa 11.01.2011 vastus selgitustaotlusele nr 1.15-5/11-00011/022. – Autori valduses.

100. Majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse eelnõu § 114 p 2. – Arvutivõrgus kättesaadav: http://eoigus.just.ee/?act=10&subact=1&ESILEHT_W=290925 (18.01.2011).
101. Monti, M. Competition in Professional Services, New Light and New Challenges. 21.03.2003 kõne. – Arvutivõrgus kättesaadav: http://ec.europa.eu/competition/speeches/text/sp2003_070_en.pdf (06.04.2011).
102. Paterson, I., Fink, M., Ogus, A. Economic impact of regulation in the field of liberal professions in different Member States, Institute for Advanced Studies, study for the European Commission, Part 1. – Arvutivõrgus kättesaadav: http://ec.europa.eu/competition/sectors/professional_services/studies/prof_services_ihs_part_1.pdf (06.04.2011).
103. Pärnamägi, I., Aavik, K., Kalbus, A. Eesti majandustegevuse seadustiku üldosa seadus (MTSÜS). Võrdlev analüüs ja kontseptsioon. – Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=50051/MTS%DCS+v%F5rdlev+anal%FC%FCs> (06.04.2011).
104. Reklaamiseaduse eelnõu seletuskiri (135 SE III, Riigikogu XI koosseis). – Arvutivõrgus kättesaadav: [http://www.riigikogu.ee/?page=pub_file&op=emspain&content_type=application/msword&file_id=161530&file_name=reklaamiseaduse%20seletuskiri%20\(135\).doc&file_size=134144&mnsensk=135+SE&fd=2010-04-22](http://www.riigikogu.ee/?page=pub_file&op=emspain&content_type=application/msword&file_id=161530&file_name=reklaamiseaduse%20seletuskiri%20(135).doc&file_size=134144&mnsensk=135+SE&fd=2010-04-22) (06.04.2011).
105. Report from the Commission to the Council and the European Parliament on the State of the Internal Market for Services, COM(2002) 441. – Arvutivõrgus kättesaadav: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2002:0441:FIN:EN:PDF> (06.04.2011).
106. Report to the Presidency of CCBE Concerning Revision of Certain Articles in CCBE's Code of Conduct, 06.09.2000. – Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.hadjimichalis.gr/keimena/deontologiacbbe/15_4_01.doc (20.03.2011).
107. Saaremäel, K. Kas kaubanduslik sõnavabadus väärrib põhiseaduslikku kaitset? – Juridica 2002/9, lk 593-600.
108. Selgitav memorandum CCBE eetikakoodeksile. – Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.ccbe.eu/fileadmin/user_upload/NTCdocument/Euroopa_tuumphimte11_1284706415.pdf (06.04.2011).
109. Teenuste Direktiivi rakendamise käsiraamat. – Arvutivõrgus kättesaadav: http://ec.europa.eu/internal_market/services/docs/services-dir/guides/handbook_et.pdf (18.01.2011).
110. Vaher, T. Ka advokaat vajab reklaami. aripaev.ee, 11.10.2010. – Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.ap3.ee/?PublicationId=31503ED6-39D4-4163-9D98-74AA1E3959CE&code=4831/arv_kolumn_483101 (18.01.2011).
111. Vabariigi Valitsuse 26.08.2010 istungi protokoll nr. 20100826.34. – Arvutivõrgus kättesaadav: <https://dhs.riigikantselei.ee/avalikteave.nsf/byid/20100826.34?open> (18.01.2011).

112.Ümarlaud: advokaatide reklaamikeeld on Euroopa õigusruumis relikv. Advokatuuri
19.08.2010 pressiteade. – Arvutivõrgus kättesaadav: <http://uuseesti.ee/33057>
(19.03.2011).

Lisa 1. Rödl & Partner portaalis raamatupidaja.ee (23.11.2010)

The screenshot displays the homepage of the 'raamatupidaja.ee' portal. At the top, there is a banner for the 'Pärnu Raamatupidamiskonverents' (Pärnu Accounting Conference) with the tagline '~ Raamatupidamine on oluline ~' (Accounting is important). The main navigation bar includes links for 'Nädalikirj', 'Saada vihe', 'RSS', 'Kontakt', 'Reklaam', and various regional portals like 'aripaev.ee', 'dv.ee', and 'bn.ee'. A search bar is located on the right.

The central content area features a news article titled 'Riigikohus: käsutuskeeld peatab teise kohtumenetluse' (Supreme Court: prohibition of management stops the second court proceeding). The article, dated 22.11.2010, discusses a court decision regarding the prohibition of management in the context of tax avoidance. It mentions that the court has ruled that the prohibition of management can be applied to the second court proceeding if the first proceeding was based on the same facts.

On the left side, there is a sidebar with a market overview showing 'EURIBOR6' at 1.27 and 'USD' at 11.3897. Below this is a 'Kõik kursid' (All rates) section and a 'Tööriistad' (Tools) section with links to 'Kalender', 'Kaikulaatorid', 'Kasuliku viited', 'Kuidas?', 'Maksumäär 2010', 'Pangad', 'RTJ', 'Seadused', 'Sõnastikud', 'Tarkvara', 'Töötajafond', and 'Vormid ja näidised'. There is also an 'Ajakiri RP' (RP Magazine) section.

On the right side, there is a 'Viimased uudised' (Latest news) section with headlines like 'FIE: kassa- või tekkepõhine raamatupidamine?' and 'Mida teeb masu lepingule?'. Below this is a 'raamatupidaja.ee toimetaja' (raamatupidaja.ee editor) section featuring Lemmi Kann. There is also a 'Küsi Juristilt nõu!' (Ask a lawyer for advice!) section with a 'Saada küsimus siit! Loe foorumit!' (Send your question here! Read the forum!) button. A 'Facebook' widget is also present.

At the bottom right, there is an advertisement for 'Rödl & Partner' (RÖDL & PARTNER OÜ), an audit and accounting firm. The ad includes the text 'RÖDL & PARTNER AUDIT OÜ', 'ALVIN, RÖDL & PARTNER ADVOKAADIÜROO OÜ', and a handwritten-style quote: 'Teie kohalike ja rahvusvaheliste ekspertidega'. The firm's services listed are 'AUDIT', 'RAAMATUPIDAMINE', 'MAKSUKONSULTATSIOONID', and 'ÕIGUSTEENUSED'. The website 'WWW.ROEDLEE' is also mentioned.

Lisa 2. Advokaadibüroo Eipre & Partnerid ja advokaadibüroo Aivar Pilv otsingumootoris google.ee (11.01.2011)

Veeb Pildid Tõlgi Reahtime Sõpsid Gmail Eelistused | Logi sisse

Google advokaadibürood Otsi

Unbes 577,000 tulemust (0,11 sekundit) Täpsem otsing

Kõik

- Pildid
- Videod
- Veel

Tallinn

- Change location

Otsi Veebist

- Otsi eesti lehti
- Tõlgitud otsing
- Rohkem otsingu vahendeid

Advokaadibürood Sponsoreeritud viited

Advokaadibüroode kontaktid. Kõik **advokaadibürood** ühekohas.
www.aninfo24.ee

Advokaadibürood
Ettevõtteid, teenuseid ja aadressid. Kogu info mida vajad.
www.kontakt.ee

Advokaadibürood - Advokatuur

Advokaadibüroo Vello Johanson (10398110) Herne 15-6 10135 Tallinn Tel 511 9604 ... Faks 664 5135. **Advokaadibüroo** Küllike Namm Tallinna osakond (10662245) ...
www.advokatuur.ee/?id=46 - Puhverdatud - Samased

Advokaadibürood

Advokaadibürood, Esindamine kohtus, Juristid, Nõustamine ja konsultatsioon, ...
Advokaadibürood, Nõustamine ja konsultatsioon, Õigusabi, Õigusbüroo ...
www.infoabi.ee > Teenused > Ariteenused - Puhverdatud - Samased

Eesti suuremad advokaadibürood

31 jaan. 2008 ... **Advokaadibüroo** Luiga Mody Hääl Borenius on sõltumatu büroo pakkudes klientidele kõiki klassikalist advokaaditeenuseid majandusõigusega ...
www.google.com/notebook/.../BDSdwQwoQwzMBvci - Puhverdatud - Samased

advokaadibürood - Infoweb.ee - Infopealinn internetis ...

Infoweb.ee - Infopealinn internetis. - **advokaadibürood**, ... Luiga Mody Hääl Borenius on Eesti üks suuremaid **advokaadibüroosid**, mis osutab õigusteenuseid ...
www.infoweb.ee/et/index/advokaadiburood/?SCatID... - Puhverdatud - Samased

Sponsorite viited

Advokaadibürood
Advokaadibüroo Eipre & Partnerid
Personaalne ja kompetentne õigusabi
www.eipre.ee

Advokaadibüroo Aivar Pilv
Kõrgekvaliteedilise õigusabi
tunnustatud advokaatideit.
www.apilv.ee

[Vaata oma reklaami siin >](#)

Lisa 3. Advokaadibüroo Corri Fetman & Associates reklaam (09.01.2011)

Lisa 4. Advokaadibüroo Martin, Harding & Mazzotti LLP reklaam (19.03.2011)

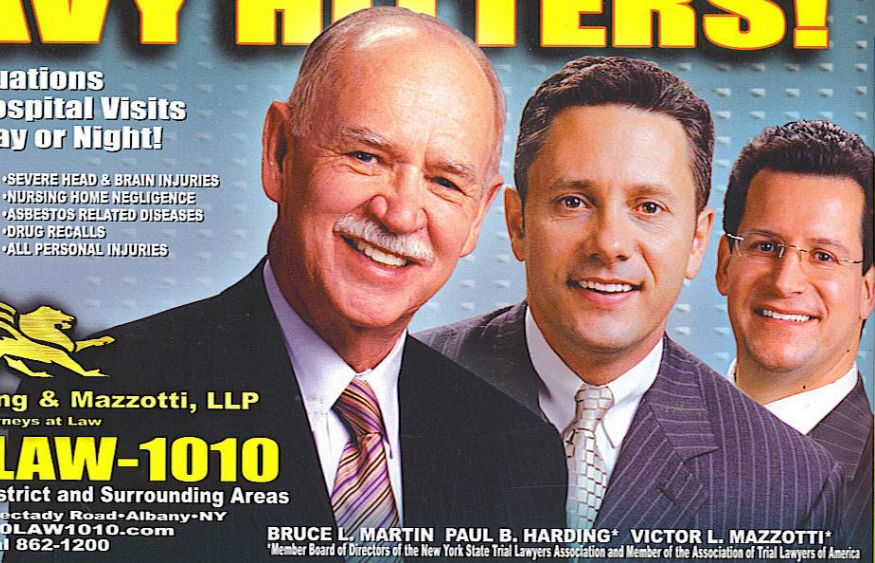
"Working Hard To Get You All The Money You Deserve!"

HURT? Call The HEAVY HITTERS!™

- Free Case Evaluations
- Free Home & Hospital Visits
- Call Anytime Day or Night!

• AUTO ACCIDENTS
• CONSTRUCTION ACCIDENTS
• WRONGFUL DEATH
• INJURED CHILDREN
• BIRTH INJURIES
• MEDICAL MALPRACTICE
• SLIP & FALL
• JOB RELATED INJURIES
• BURN INJURIES

• SEVERE HEAD & BRAIN INJURIES
• NURSING HOME NEGLIGENCE
• ASBESTOS RELATED DISEASES
• DRUG RECALLS
• ALL PERSONAL INJURIES

Martin, Harding & Mazzotti, LLP
Attorneys at Law

1-800-LAW-1010
Serving the Capital District and Surrounding Areas
1222 Troy-Schenectady Road • Albany • NY
www.1800LAW1010.com
Local 862-1200

BRUCE L. MARTIN PAUL B. HARDING* VICTOR L. MAZZOTTI*
*Member Board of Directors of the New York State Trial Lawyers Association and Member of the Association of Trial Lawyers of America

© 2009, R. Scalet. All Rights Reserved.

los angeles
“Dopest Attorney”

Harvard
Law
&
Affordable

**Allison
Margolin**

- Need a warrant recalled?
- All criminal defense from drugs to murder

Office: **323.653.1850**
(ok to call from custody, 24 hour service)
www.lasdopestattonney.com